AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

XXXVIII. évfolyam 2015. 11-12

Kertbarát magazin

MAGYAR MEZŐGAZDASÁG LAPCSOPORT

Ára: 650 Ft

www.kertbaratmagazin.hu

ILLÉNYI KATICA

KARÁCSONYI KÉSZÜLŐDÉS

ÍZES KONYHA

9 770133 943000 15011

IDŐSZERŰ

ETESSÜK MADARAINKAT

VIRÁGKÖTÉSZET

ADVENTI DÍSZEK

VIRÁGÁGYÁSOK A KERTBEN

TÉLEN IS SZÉP

BEMUTATJUK

DIÓK ÉS MOGYORÓK

KINT IS BENT IS ÜNNEP

Jó érzés úgy hazaérkezni, hogy már az ajtó előtt ünnepi díszítés fogad. Kiválók erre a koszorúk, és a többi felakasztható ajtódísz, úgynevezett kopogtató. Nemcsak termésekkel, száraz virágokkal, örökzöldekkel, hanem az enyhe fagyot, hideg időt elviselő cserepes növényekkel is ünnepi díszbe öltöztethetjük a bejáratot. Jó választás az angol nyelvterületen karácsonyi rózsaként emlegetett hunyor *(Helleborus)*. A többszintes kosárdíszt magunk is könnyedén elkészíthetjük különálló kosarakból. A hunyor töve és a kosár közötti rést töltsük ki fenyőággal, zuzmós faággal, tobozzal, mohával. A kosarak aljára akasztott ezüstszínű díszek igazán ünnepivé, hívogatóvá varázsolják az összeállítást.

Kertbarát magazin
www.kertbaratmagazin.hu

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
38. évfolyam, 2015/11-12. szám,
2015. november 20.

FŐSZERKESZTŐ:
Biza Klára
FELELŐS SZERKESZTŐ:
Algeier Wendy
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
MUNKATÁRS:
Vass Alexandra
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: 273-2290
Tel./fax: 273-2285
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

A címkép a Floradania felvétele

Kiadja a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Hajcser Anna, Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető
Kovács Réka, Justin Sára
Bárdos László tervezőgrafikus
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekő Emma, Petróné Márton Gyöngyi
Tel.: 470-0411, fax: 470-0410

HIRDETÉS:
Kiss Jánosné
Tel.: 273-2285, 273-2290
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu
Barsi Nóra
Tel.: (+36)-(30)-982-6369
barsi.nora@magyarmezogazdasag.hu

Minden jog fenntartva!
A lapból értesüléseket átvenni csak a Kertbarát Magazinra való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

Terjeszti a Magyar Posta Zrt., a Lapker Zrt., valamint az alternatív terjesztők

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:
Color Interpress Kft.
1039 Budapest, Hatvany L. u. 14.
Telefon: 243-9232
Fax: 243-9242

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Levél Üzletág, Központi Előfizetői és Árusmenedzsment csoport,
1900 Budapest.
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu címen.
További információ
(06)-(80)-444-444

Előfizetési díj:
egy évre: 3600 Ft, fél évre: 1800 Ft

NYOMJA: Ipress Center CE Zrt.
2600 Vác, Nádas u. 8.
Felelős vezető:
LAKATOS IMRE
A nyomdai megrendelés törzsszáma:
Sz-12/99
Nyomás: 2015. november 12.
HU ISSN 0133-9435

www.mmgonline.hu
Szerkesztő:
Pap Edina, Hafner Dániel

Mindenkit érdekel

Internetes felmérés során figyelték, milyen cikkek érdeklik leginkább az embereket: különféle témájú híreket helyeztek el egymás mellett, és számolták a kattintásokat. Amíg a gazdasági, politikai, közéleti cikkeket körülbelül ugyanannyian olvasták el, ezekhez képest kétszer annyian nyitották meg a virágosítással kapcsolatos hírt, ami épp a Virágos Magyarországért versenyről tudósított.

A Hatvanban rendezett főkertész-találkozón arról számolt be a polgármester, hogy a virágosítás egyfajta „varázstéma”, ha ráterelődik a szó, pártállástól függetlenül minden képviselő támogatja, egyetért. A jellegtelen ipari városból alig néhány év alatt kellemes terekkel hívogató, élhető kisváros lett. Ehhez természetesen egy lelkes főkertész állhatatossága, nem kevés anyagi forrás is kellett.

Akár őket is bemutathatnánk lapunk hasábjain – hiszen a Virágos Magyarországért versenyben idén a Belügyminisztérium fődíját vehették át –, mi most mégis hűek maradunk szokásunkhoz, és a két nyertes településre, Mosonmagyaróvárra és Dunakilitire látogatunk el.

Mosonmagyaróváron nemcsak az igényesen beültetett körforgalmak, terek példaértékűek, hanem a legifjabb nemzedék környezettudatos nevelése is figyelmet érdemel: az óvodásokat mozgósító kertépítő versenyüket a város főutcáján rendezik meg. A kis ágyásokban minden tavasszal valódi kis kertcsodák születnek.

A Mosonmagyaróvárral szomszédos Dunakiliti is „vizes” település: a Duna mellékágai – a Zátonyi- és a Mosoni-Duna, valamint az azokat övező erdők ölelik körbe, a horgászok és a vízitúrázók paradicsoma.

Cikkünkben most is a képek a főszereplők, hiszen sokak számára bizonyára nehezen megfogható, hogy mekkora zöldfelületet gondoznak, vagy hány virágpalántát ültetnek ki évente.

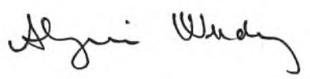

Kertbarát

BEMUTATJUK

6 Télen is szép

24 Rózsák az őszi kertben

44 Etessük madarainkat

48 Helyet kérnek

52 Diók és mogyorók

ITTHON

16 Virágos települések

KERTEK-EMBEREK

8 Illényi Katica

12 Négy Évszak kert

IDEGEN TÁJAKON

20 High Beeches kertje

28 Ismered-e a citromok honát?

38 Botanikai csoda

IDŐSZERŰ

31 Nehéz nyár után

36 Tartsuk tisztán a kertet

40 Télen-nyáron zöldség

KERTÉSZPALÁNTA

46 Készülődünk

VENDÉGLÁTÁS

56 Ízes konyha

MAGOT KÜLDÜNK

67 Az amerikai virágsom

KÖSSÜNK VIRÁGOT!

58 Természetesen adventi
Koszorúk, asztaldíszek
Karácsonyi készülődés
Alkalmi díszek

64 Posta

VIRÁGÁGYÁSOK A KERTBEN

TÉLEN IS SZÉP

Általában nem ügyelünk a kertünk téli megjelenésére. Pedig kis figyelemmel és hozzáértéssel olyan kertrészt alakíthatunk ki, amely kint sétálva vagy a ház ablakából nézve szépséget és békét sugároz.

Az Angliában hódító négy évszakos kert *(four season garden)* irányzat a télen is szép kert kialakítását tűzte ki célul. Egy-egy évszakra hangolnak kertrészeket, vagyis az egymás mellé ültetett növények virágukkal, vesszejükkel, termésükkel, alakjukkal az év ugyanazon részében mutatják a legszebb arcukat. Bár a hazai kontinentális éghajlaton a tél a növények számára a nyugalom ideje, megfelelő növénykiválasztással itthon is alkothatunk olyan kertet, kertrészt, ami télre időzíti a csúcsformáját.

Vajon hogyan fogjunk hozzá? Sajnos az nem elég, ha ide-oda elültetünk egy-egy örökzöld fát vagy cserjét. Tervezzük meg, majd alakítsunk ki a kertünkben olyan részt, ahová kifejezetten a téli megjelenésük miatt ültetünk növényeket. Válasszunk olyanokat, melyeknek szép az alakjuk, mutatós a törzsük, a vesszejük, színes termésüket sokáig megőrzik, télen virágoznak, vagy sokáig díszítenek az elszáradt terméseik, magházaik.

A fásszárúak közül a különleges ágrendszerűek, az örökzöldek, a színes vesszejűek vagy kérgűek, illetve a termésüket hosszan megtartók valók a télkertbe. Télen, tél végén virágzó cserjék például a téli jázmin *(Jasminum nudiflorum),* a varázsmogyoró *(Hamamelis)* vagy a kikeleti bangita *(Viburnum x bodnantense).*

Az évelőkről se feledkezzünk el. A nyár második felében és ősszel pompázó évelők között nagyon sok télen is díszít, de az örökzöld levelű, jellegzetes alakú évelők ugyanilyen fontosak.

Számos évelő dísznövény téli szépségét kiemeli a fagy és a zúzmara, elszáradt hajtásaikban, levélzetükben, terméseikben sokáig gyönyörködhetünk. Az elhalt, száraz szárak, levelek és érdekes termések különös ékszerként emelkednek ki a tél szürkeségéből. Fagyos, zúzmarás időben értjük meg, miért érdemes meghagyni a kasvirág, a macskahere, a japánfű és társaik elnyílt szárait. A díszfüvek sárga-barna lombtömege, akár karakteres szobrok, jelennek meg.

Csak akkor vágjuk vissza, amikor a hó szétnyomta őket, vagy kitöredeztek a hajtásaik. A magas díszfüvek visszavágásával várjunk februárig.

Tél vége felé a hunyorok, a bőrlevél, a tüdőfű, a kankalin virágai csalnak mosolyt az arcunkra. Kora tavasszal nyíló hagymásokkal tovább díszíthetjük télkertünket.

Ambrus Mária Zsófia

1. ÚJ-ZÉLANDI KENDER *(Phormium 'Maori Queen')*
2. VASKOSLEVELŰ VERONIKACSERJE *(Hebe pinguifolia 'Sutherlandii')*
3. VIRÁGOSNÁD *(Miscanthus sinensis 'Malepartus')*
4. CSARAB- *(Calluna vulgaris)* fajták
5. OSZLOPOS TISZAFA *(Taxus baccata 'Fastigiata Aurea')*
6. SÁS *(Carex comans 'Bronze Form')*

A sokféle díszfű, a kaukázusi macskahere és a hibrid tűzeső a nyár végéhez képest csak színárnyalatot vált télire

Zúzmarás díszfüvek

VIRÁGOS ÉVELŐK:

Angyalgyökér *(Angelica gigas)*
Őszi aszterek *(Aster)*
Bőrlevél *(Bergenia)*
Japán margitvirág *(Chrysanthemum nipponicum)*
Kasvirág *(Echinacea)*
Szamárkenyér *(Echinops)*
Hunyor *(Helleborus)*
Tűzeső- *(Heuchera)* hibridek
Kis-ázsiai macskahere *(Phlomis russeliana)*
Kúpvirág *(Rudbeckia)*
Orvosi zsálya *(Salvia officinalis)*
Pompásvarjúháj- *(Sedum spectabile)* fajták
Sarlós gamandor *(Teucrium chamaedrys)*
Jukka *(Yucca)*

FÜVEK, SÁSOK, BAMBUSZOK:

Sás- *(Carex)* fajok és -fajták
Széleslevelű különösfű *(Chasmanthium latifolium)*
Ezüstös pampafű *(Cortaderia selloana)*
Virágosnád *(Miscanthus sinensis)*
Díszköles *(Panicum)*
Tollborzfű *(Pennisetum)*
Árvalányhaj *(Stipa)*
Törpe bambuszok

Erdő mellett… jó lakni

Hangversenytermek virtuóz hegedűművésze, több műfajú, sokszínű muzsikus Illényi Katica. Gyerekkorától fogva sportos, kirándulós, természetszerető ember, akinek a kert is otthonos közege. Erdőszéli családi házukban csupa zöld veszi körül, és szüntelen zengő-bongó madárkoncert.

Bel-Buda szívétől negyedórányi út vezet a településig. A városka érezhetően ad magára, a kapukon itt is, ott is tábla hirdeti: „Virágos Budakeszi”. És valóban, az utcákon sétálva, a kerítéseken bepillantva kedvvel, szeretettel gondozott kerteket látni: az angolosan elegánstól a kócos, tarka parasztkertekig sokfélét.

Házigazdáink kertje kicsi és zárt. A szegélytujákkal, a falra futó borostyánnal, a zöld jégcsapokként csüngő dús vadszőlővel sajátos hangulatot áraszt. Egyszerűségében is kuckós, elbújós helynek tűnik.

– Jó itt lenni – bólint Katica –, teljes megnyugvást ad. Szép időben kinn zajlik az élet. Régebben vidám bulik voltak a kertben, ma már kevesebbet vagyunk itthon. Nyárestéken kiülünk, a kislámpa finom fényénél vacsorázunk, beszélgetünk. Még dolgozni is lehet kinn, remekül tudok például szöveget tanulni a kempingágyon.

Szinte az erdőben élünk, a hátsó kapu közvetlenül odanyílik. A madarak, a fák karnyújtásnyira vannak. Mindig szerettem a természetet, korán megéreztem a varázsát. Emlékszem, egyszer kiskoromban Szentendrén kirándultunk és leültem a Duna-partra, csak néztem, néztem a tájat. El se akartam onnan jönni, annyira megfogott a látvány.

Epertitok, cseresznyelegenda

• *Az ember megtanul ilyen szemmel látni, ha „virágos gyerekkort” kap a szülői házban. A hegedű mellett a kertből, természetből is jutott kóstoló?*

– Bőven, hiszen kertes házban nőttünk föl a testvéreimmel Rákosfalván. Amikor még élt a nagymamám, a ház előtt is virított kert, az volt az ő rezidenciája, sokféle bokorral, virággal. Amikor már ő nem győzte locsolni, mi gyerekek vittük az öntözőkannát, és nagymama az ablakból irányított. A szép, színes előkertben nekünk mégis az volt a legkedvesebb, hogy az egyik ágyásban, a virágok alatt eper rejtőzött. Versengve lestük, mikor pirosodik, ki találja meg. Néha meg se érett, de mi boldogan eszegettük. Élmény volt! Nagymama rég nincs már közöttünk, és autók állnak a kiskert helyén, de máig nem felejtem el.

• *A családi legendárium egy jeles cseresznyefát is számon tart. Annak mi a meséje?*

– Belső udvarunk is volt, gyümölcsfákkal, virágokkal. Ott állt középen a hatalmas cseresznyefa, az egész teraszt befedve, mint egy napernyő. Az ágai behajlottak a gyerekszobáig, nyáron szinte a szánkba lógott a cseresznye. Az egyik évben olyan bő termést hozott, hogy a behajló vastag ág leszakadt. Furcsán megváltozott tőle a kert hangulata. A cseresznyefa „titka” pedig az volt, hogy a mamám azon a fán készült anno az érettségijére. Mikor eljött a saját vizsgám ideje, én is felmásztam rá, és ott tanultam, mert azt gondoltam, úgy dukál – nevet Katica.

• *Édesapádról, aki maga is hegedűművész volt, úgy tartja a fáma, hogy minden gyerekének már pici korában vonót adott a kezébe. A kerti örömöknek is adózott?*

– A természetet szerette, nagy kiránduló volt. Minket is vitt apu, anyu, mentünk

hatan libasorban biciklivel a Rám-szakadékhoz, és hasonló vadregényes helyekre. Nagyon élveztük. Tizenhat éves voltam, mikor hosszabb szerződést kapott Németországba, persze vele tartott a család. Ott vették az első autót, a méretes Ford Taunusnak akkora eleje volt, mint egy pingpongasztal. Mind elfértünk benne, és beutaztuk Bajorország vidékeit. Felnőttként is életem fontos része maradt a természetjárás. Ennek a kertnek az a fő erénye, hogy elég kilépni a kapun, és itt vannak az erdei kirándulóösvények. Turistaút vezet a Normafához, a János-hegyre, de innen Csillebérc vagy Makkosmária is rövid gyalogút.

Madárszimfónia

• *Kert és erdő itt valóban egymásba mosódik. Milyen örömöket kínál?*

– Jól esik belefeledkezni. Nekem időnként meg kell állni, lelassulni, hogy átéljem a környezetet. Szívesen elnézegetem a fölém boruló lombokat, és minél mélyebben lecsendesülök, annál jobban hallom a természet hangjait.

• *Szélben hallani az erdőzúgást. Most épp a bejárat zümmög: méhek hada döngicsél a vadszőlőben, arrébb pár elszánt rigó fújja. Neked, muzsikusként hogy szólal meg a természet?*

– Nyáridőben szeretek nyitott ablaknál aludni. Hajnali négy óra tájban kezdenek az erdőben ébredezni a madarak. Először csak kis finom, halk hangocskák szólalnak meg itt-ott. Aztán egyre több szólamban, dúsabban zeng, végül egészen fölerősödik, hangosan cseng-bong a madárdal. És mindez párosul valami csodás, párás, oxigéndús illattal. Nem szeretek túl korán felébredni, mert rögtön zakatolni kezd az agyam a munkámon. De ha madárcsicsergésre ébredek, azt nem bánom, attól könnyen visszabódulok. Olyan, mintha gyógyírként küldenék nekem, jobb bármilyen relaxáló zenénél. Ez a megszámlálhatatlan féle madárhang semmihez nem hasonlítható varázslatos zene. Maga a békesség.

• *A természet zenéje pihentető élvezet. A saját zenéddel munka is van. Mennyi gyakorlással teremted meg a színpadon könnyedén táncoló, éneklő, virtuóz hegedűst?*

– Egész nap nyitva a zongora, a hegedűtok, bekapcsolva új hangszerem, a theremin, valami mindig szól. Vagy épp beskálázok, énekelek. Fontos az edzés, az „izommemória” fejlesztése, hiszen bemelegítés nélkül sportolni se lehet. Karban tart a torna, a jóga is. Napközben is zenélek, de igazán este jön meg a kedvem, különösen a theremin izgat, azt hajnalig nem tudom abbahagyni, annyira élvezem. Ezért is szerencsés itt lakni, ahol nincs hallótávolságban más, nem zavarom a szomszédokat.

Pórul járt zöld jégcsapok

Itt tartunk, mikor Katica rögtönzött theremin-bemutatóra hív. Megbabonázva hallgatom játékát a földkerekség egyik legkülönösebb hangszerén. A theremin titokzatos, űrbéli hangzása a rádiófrekvencián alapul, és – bármily hihetetlen – megszólaltatásához nem kell megérinteni. Ahogy a muzsikus keze közelít hozzá, úgy változik a hangja. Feltalálója, a kalandos életű Léon Theremin szovjet fizikus és kém koncertjei óta, lassan évszázada, alig néhány művész tud vele hangversenyezni. „Őrület nekem is!” – vallja be Katica, és még sokáig ebben a bűvöletben beszélgetünk. Majd kisétálunk a kertbe, hogy „szelídebb vizekre” evezzünk.

– Régebben több volt a virág, de már kevesebb időt tudunk ráfordítani. Sokat utazunk, lekötnek a szakmai elfoglaltságok.

• *Mégis szemmel láthatóan jól érzed itt magad.*

– Nekem az a fontos, hogy zöld vegyen körül. A gyönyörű vadszőlő magától jött, a borostyánt mi ültettük, hogy befuttassuk a falakat. Mezei Mária zölddel borított egykori háza ihletett meg a közelben. Jöttek

más növények is, a boróka, a szépen virágzó mályvabokor, a madárbirs mind „ide termett”. Apró a kert, akár egy színesített balkon. Minden évszakban más. Ősszel a vadszőlő sárgára, bordóra vált, mélybordó lesz a madárbirsbokor is. Télen se kopasz a kert, a borostyán zöld marad és a térhatárolónak ültetett tujáink is.

• *A füvet, és a ház körüli gondozott, sűrű utcai sövényt ki nyírja?*

– Van szakember segítségünk. Muszáj a vadszőlőt is kordában tartani, nyáron kéthetenként vágni kell. Egyszer csúfság történt – nevet Katica. A sógorom itt járva gondolt egy nagyot, és szólt a kertésznek, hogy ugyan, vágja már el az egyik vastag vadszőlőágat, nem kell az oda. Addig erősködött, míg sikerült „elzárni a főcsapot”. Mert bizony pár nap alatt kiderült, hogy az volt a főág, és lehullott, elszáradt az egész növényzet. Évekig vártuk, hogy újra belombosodjon és befussa megint a kopár falakat. Most olyan, mint egy regényes őserdő. Nagyon kedvelem.

• *Ha sok szabadidőd volna, milyen kertet rendeznél be magadnak?*

– Szép, sudár tujákkal szegélyezném. Régóta szeretnék egy sziklakertet középre, vagy hangsúlyosan valamelyik sarokba. Kis díszkút, vagy vízesésszerű csobogó is lenne mellette, és sok tarka virág.

Mint egy festmény

• *Meleg nyárutón beszélgetünk, de mire megjelenik az újság, már a tél, a karácsony közeleg. Ez nálad mindig valami nagyszabású hangversenyt hoz. Idén mire készülsz?*

– Öt nagy koncertem lesz decemberben és újévkor más-más programmal, más helyszíneken, kitűnő partnerekkel. Január elsején Budapesten a Corinthia szálló pompás barokk báltermében a bécsi újévi koncertek hangulatában nyitjuk meg a 2016-os évet. A Budapesti Vonósok Kamarazenekarral rendezett közös előadásunk izgalmas, örömteli újévkezdést ígér: játékos muzsikával, vidámsággal, humorral, a hegedű mellett tánccal és énekkel. Sőt, ez alkalomból még a theremin is „dalra fakad”!

• *A jókedvű újévköszöntést megelőzi a karácsony. Hogy tervezed, kinn a kertben fénylik majd föl a karácsonyfa, vagy a szobában?*

– Odabenn. Egy „bogaram” van, és az épp a karácsonyfa! Nagyon fontos számomra. Csakis én választhatom, és én díszíthetem. Gyerekkorunkban a mennyezetig ért, nekem máig az az igazi. És legyen jó terebélyes. A díszítésnél először fölteszek egy színből mindent, aztán jöhet a következő szín. Szép arányosan, szimmetrikusan, művészi pontossággal megtervezve. Olyan lesz végül, mint egy festmény. Az ünnepekre hazajönnek a külföldön dolgozó testvéreim, ki-ki otthon ünnepel, aztán családostól mindannyian elmegyünk az anyukámhoz. Oda is én veszem a fát. Tavaly kicsit elméreteztem, mert a négyméteres fenyő be se fért, le kellett belőle vágni, és létráról díszítettem. Igaz, hogy elfoglalta a nagyszoba felét, de gyönyörű lett.

Én pedig a bonyodalmak ellenére minden pillanatát élveztem az akciónak.

Sándor Mária

KISS GERGELY FELVÉTELEI

NÉGY ÉVSZAK KERT

Évelők, egynyáriak és díszfüvek közötti kanyargós ösvényen vezet az utunk. Az ősz színei már megjelentek az évelők és az őket körülölelő cserjék, fák levelein. A Négy Évszak Kertészeti Áruda szomszédságában fekvő 850 négyzetméteres kert a Kertnézőben programsorozat részeként idén volt először látogatható. Kialakításakor tudatosan törekedtek a könnyű fenntarthatóságra. A kertész tulajdonos kísérletező kedve az első növény elültetése óta, azaz több mint tíz éve töretlen.

– Ezen a helyen korábban volt már kert tóval, patakkal, *kezdi a beszélgetést Kovács Veronika*. Amikor két éve átépítettük, beálltam az üres terület közepére, és elkezdtem utakat, lugast, ágyásokat rajzolni. A növények véletlenszerűen kerültek a helyükre. Egyszerűen kiraktam az évelőket, nem rajzoltam le, nem találtam ki előre, mit hova szeretnék. Ez volt az új évelőkert kezdete.

• *Honnan indult az évelőszeretet?*

– 1999 óta rendszeresen járok Angliába, ahol vidéken sok, ehhez hasonló kertet láttam. Azóta is keresem az új évelőket.

A kert tulajdonosa, Kovács Veronika, és fia, Bence

Az új fajtákat magvetésből próbálom ki, most a pillangóvirág *(Cosmos)* kék-fehér és sárga virágú fajtáit rendeltem meg, tavaly a mélybordó virágú, '*Chocolate*' volt az újdonság, csodák csodájára áttelelt a töve. Az óriás verbéna itt mínusz 20 C-fok körül elfagy, de addigra már elszórja a magjait, és úgy él tovább, bár a tavalyi telet a tövei is túlélték. Az ördögszem *(Scabiosa)* bordó-fehér virágú fajtáját is szeretem, magról kel, és mínusz öt-nyolc fokban még áttelel. Ha valaki rétszerű növénykiültetést szeretne, annak a küllőrojtot *(Erigeron)* ajánlom, mert egész nyáron nyílik, és folyamatosan terjed.

• *A teljes kert több részből áll, évelőkertből, rózsakertből és a vegyszermentes biozöldségesből. A rózsa volt az első kedvenc?*

– Igen, úgy választottam ki a fajtákat, hogy ne kelljen őket permetezni. A terület napos, ezért olyan növényeket kerestem, amiket nem kell locsolni: évelőket, idén pedig már dáliákat, egynyárit is ültettem ide. Az óriás verbéna *(Verbena bonariensis)* és az árvalányhaj *(Stipa)* elszórja a magját, én pedig hagyom, hogy bárhol kinőjenek. Az évelőket színenként csoportosítottam, van narancsvörös árnyalatú, kék-lila, fehér-szürke és rózsaszín sarok.

• *A rózsákat is ilyen tudatosan választotta ki?*

– Hatvan rózsafajtát ültettem, közülük például a '*Leonardo da Vinci*' és az '*Apricola*' bebizonyították, hogy ellenállók, de a '*Rosenfee*' fajtát nem hagytam meg, mert érzékeny a betegségekre. A rózsakertben nem permetezek, és csak akkor öntözök, ha nagyon szükséges. A levéltetvek távoltartására sok a levendula, idén nem is jöttek. A puszpángmoly miatt a puszpángsövényeket folyamatosan lecserélem, helyette idén próbaképpen rozmaringot telepítettem. Van már egy nagyra nőtt, szép, sötétzöld lombú idősebb példány a kertben, az adta az ötletet.

– *A rózsakertben bontott téglából készült utakat látok. Mi a tapasztalata, hogy viseli a tégla a Balaton-környék téli hidegét?*

– Az első télen kiderült, hogy melyik tégla fagyérzékeny, az felfagyott, a többi megmaradt. Eddig csak tíz ment tönkre, azokat már nem cserélem. A helyükre növénymagvakat szórok, például varjúhájat. A pipacs és a kamilla magától jelent meg, volt olyan év, amikor a téglák közötti résekből is kinőtt.

• *A biozöldséges a család ellátására készült?*

– Nem. Azért kezdtem kialakítani, hogy lássák, így is lehet zöldséget teremteni. Biokertes tanfolyamot is szerveztem, ami után évekig keresték a biozöldségeket, palántákat.

• *Hogyan hatott a környékre ez a minta? Többen kezdtek el zöldségfélékkel foglalkozni otthon?*

– Az első évben sok palántát adtunk el, de csökken a kereslet. A minta sem ment át, kevesen termesztenek zöldségféléket ott-

A rózsakert öt évvel ezelőtt készült el

Az évelőkert májusban

Ősz az évelőkertben

Egynyáriágyás hamvas zsályával (Salvia farinacea) és borzas kúpvirággal (Rudbeckia hirta)

Mályvarózsák (Alcea rosea ’Charter’s Purple’ és ’Charter’s Apriot’)

KOVÁCS VERONIKA ÉS MEGYESI ÉVA FELVÉTELEI

Előtérben a különleges színű ökörfarkkóró (Verbascum x hybrida ’Copper Rose’)

Óriás verbéna (Verbena bonariensis), pompás varjúháj (Sedum ‘Matrona’) és édesburgonya (Ipomoea batata)

hon, inkább megveszik a boltban. Balatonszabadi korábban arról volt híres, hogy művelték a jellemzően hosszú kerteket. De már nem is látni zöldségeseket.

• *Melyik a kedvenc növénye?*

– Az angol rózsa. Tavaly a sok eső miatt gombabetegségek támadták meg őket, de a tapasztalatom szerint nem fagyérzékenyek, pedig télre egyiket sem takarom, még a magas törzsű fajtákat sem. Tavasszal majdnem tőben visszavágom őket, három centiméteres hajtások maradnak. Ősszel biohumuszt, márciusban szárított marhatrágyát szórok ki. Ha elég erős a növény, akkor nem ártanak neki a betegségek.

• *Mennyi időt tölt a kert gondozásával?*

www.kertnezoben.hu

– Itt azt próbálom bemutatni, hogyan lehet olyan kertet csinálni, ami egész évben szép, és mégsem igényel sok munkát. A területen nincs árnyék, és figyelem, mi marad meg akkor is, ha csak az első évben öntözöm. Sok itt a nyaralókert, mindenki olyan növényt keres, ami akkor se pusztul ki, ha csak hétvégéken kap gondozást. Idén kéthetenként öntöztem, még 40 C-fokban is, a rózsakertet pedig egyáltalán nem locsolom. A gyöngykavicsos részek alatt agroszövet van, az évelők talaja agroszövet- és fakéregborítást kapott. Érdekes, ahogy a fakéregbe elszóródik a növények magja, és le is gyökeresedik. Az egynyári szarkaláb és az ördögszem így kelt ki.

A biozöldséges

Levendula (Lavandula angustifolia ’Hidcote Blue’) és ’Leonardo da Vinci’ ágyásrózsa (Meilland, 1993)

Azt tapasztaltam, hogy ha elkezdem locsolni tavasszal a kertet, akkor nem lehet abbahagyni. Ha viszont a növények még tavasszal hozzászoknak ahhoz, hogy kevés a vizük és annyival kell beérniük, akkor nyáron sem lesz baj.

• *Az idén először nyitotta meg kertjét a látogatók előtt. Hogy érezte magát, milyenek voltak az első tapasztalatok?*

– Nagyon izgultam, kik jönnek, hányan leszünk, tetszik-e a kert az embereknek. Szerintem mindenkinek tetszett, jól érezték magukat a látogatók, sokat is kérdeztek. Láttam, hogy nagyon figyeltek arra, amit mondtam, csillogott a szemük, és ez jó érzés volt.

Megyesi Éva

VIRÁGOS települések

Az idén Mosonmagyaróvár és Dunakiliti kapta a Virágos Magyarországért verseny fődíját.

A Virágos Magyarországért mozgalom célja a látványos, szép vendégváró település- és országkép kialakítása, a turizmus föllendítése, a helyben élők összefogásának ösztönzése. Az idén 22. alkalommal megrendezett környezetszépítő versenyre 209 település nevezett, ezzel mintegy kétmillió emberhez jutott el a mozgalom üzenete. Az idén kiemelt téma volt a templomok, vallási épületek környezetének gondozottsága. A szakmai zsűri az értékeléskor figyel a zöldfelületek fenntartásának minőségére, az önkormányzat és a közösség részvételére a felkészülésben. Különös figyelmet fordít a nevelési-oktatási intézmények környezettudatos programjaira és eredményeire, a korszerű hulladékgazdálkodásra, valamint a megújuló energia használatára.

A Nemzetgazdasági Minisztérium és a Magyar Turizmus Zrt. közös fődíját az 50 ezernél kevesebb lakosú város kategóriában Mosonmagyaróvár, a kétezer fő fölötti falu kategóriában pedig Dunakiliti nyerte el. Első helyezést kapott az 50 ezernél nagyobb lakosságszámú városok közül Zalaegerszeg, a kétezernél kevesebb lakosú falvak közül Hercegkút, míg a fővárosi kerületek közül Kőbánya. A jövő évi európai megmérettetésen (Entente Florale Europe) Mosonmagyaróvár és Dunakiliti képviseli hazánkat.

Magyarország tagja a 12 európai országot átfogó Európai Virágosítási és Tájépítészeti Társaságnak, amely idén immár 40. alkalommal rendezte meg az Európai Virágos Városok és Falvak versenyét. Az európai mezőnyben az idén falu kategóriában Balatongyörök aranyérmet, város kategóriában Siófok ezüstérmet szerzett, és ráadásul elnyerte az „Európa legszebb főtere” elnöki különdíjat is.

MOSONMAGYARÓVÁR

Mosonmagyaróvár két nagy védett természeti terület, a Szigetköz és a Hanság között helyezkedik el. Belvárosában a több ágra szakadt Lajta kanyarog, hogy a sűrűn lakott városrészek közelében egyesüljön a Mosoni-Dunával. Húsz kisebb-nagyobb híd ível át a folyóágakon. A 32 ezer lakosú városban erős a környezettudatosság és tudatos a településfejlesztés. Több mint tíz éve minden éve indulnak a versenyen és kilencszer kaptak valamilyen elismerést az erőfeszítéseikért.

A városban 2011-ben nagyarányú zöldfelület-felújítások kezdődtek, összesen 3,5 hektár park újult meg teljes egészében. 108 hektáros zöldfelületükből 32 hektárt intenzíven tartanak fenn, évenként mintegy 50 ezer egynyári virágot, valamint nyolcezer árvácskát és tulipánt, az őszi fásítási programban pedig 300 fát ültetnek el.

A lakosság a Mosoni-Duna mentén két szabadstrandon fürödhet és hódolhat a vízi sportoknak. A vízi város jelleg megtartásának és erősítésének jegyében zajlik a Lajta- és a Mosoni-Duna-ágak rehabilitációja.

Mindkét szomszédos ország, Ausztria és Szlovákia felé is kerékpárút vezet, így határok nélkül kerekezhetnek az arra vágyók és a Szigetköz is megközelíthető két keréken. Kiemelkedő a település két bevezető főútján kialakított körforgalom növényzete. Büszkék a két, helyi jelentőségű természetvédelmi értékükre, a 14 hektáros Wittmann Antal-parkra és a Háromtölgyre. Említésre méltó a Hansági Múzeum felújított kertje.

Az önkormányzat szorosan együttműködik az intézményekkel, civil szervezetekkel, vállalkozásokkal, üzemekkel a környezetszépítő munkákban. Kiemelkedik közülük a Mosonmagyaróvár Környezetvédelméért Közalapítvány, a Mosonmagyaróvári Környezetvédő Egyesület, a Mosonmagyaróvári Kertbarátok Köre, a Mosonmagyaróvári Vízisport Egyesület,

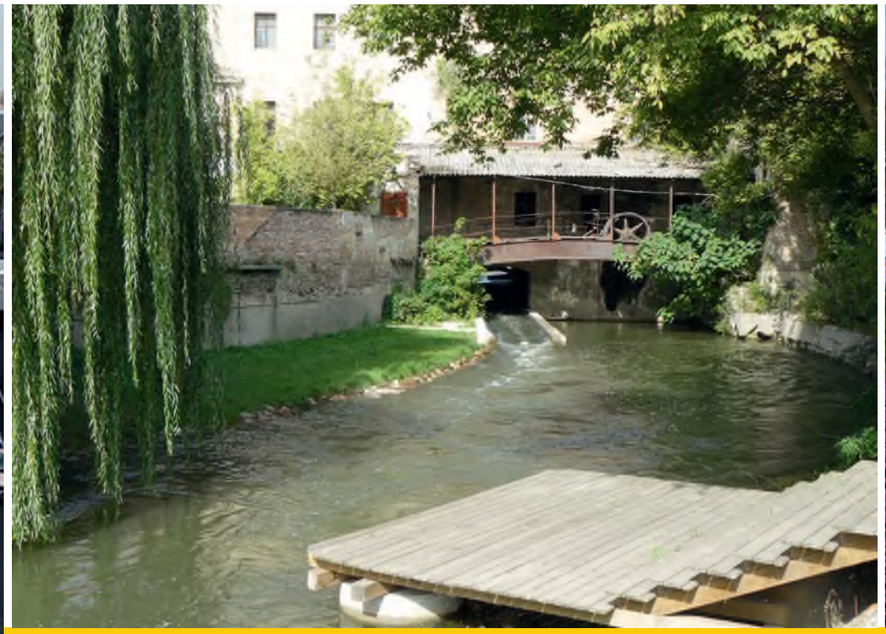

illetve számos további civil szervezet. A kertbarát kör tevékenyen részt vesz a hagyományos kertgazdálkodás népszerűsítésében, illetve a legszebb konyhakertek zsűrizésében.
A gyermekek környezettudatos nevelésében is az élen járnak: Apró kezek – csoda kertek névvel kertépítő versenyt rendeznek az óvodás gyerekeknek, amit a város több mint 20 vállalkozása támogat. A belváros főutcáján kis ágyásokban valódi kertcsodák születnek, amiket egy hónapig bárki megtekinthet. Több oktatási intézményük kiérdemelte az ökoiskola, illetve a zöldóvoda címet.

A település több vállalkozása jelentős összeget áldoz a város parkjainak szépítésére. A Dzsungelország Kft. például több millió forint értékben újított föl zöldfelületeket az elmúlt években.
A nemzetközi versenyre való felkészülés során előrehozzák a történelmi belváros rehabilitációs munkáit, megújul a díszburkolat, a díszvilágítás, és lecserélik a köztéri bútorokat. A helyi civil szervezetek számára hirdették meg a Fogadj örökbe egy közterületet! felhívást, így szándékozva civil szervezetek segítségével tudatosítani a lakókban, hogy maguk is sokat tehetnek a siker érdekében.

MOSONMAGYARÓVÁR

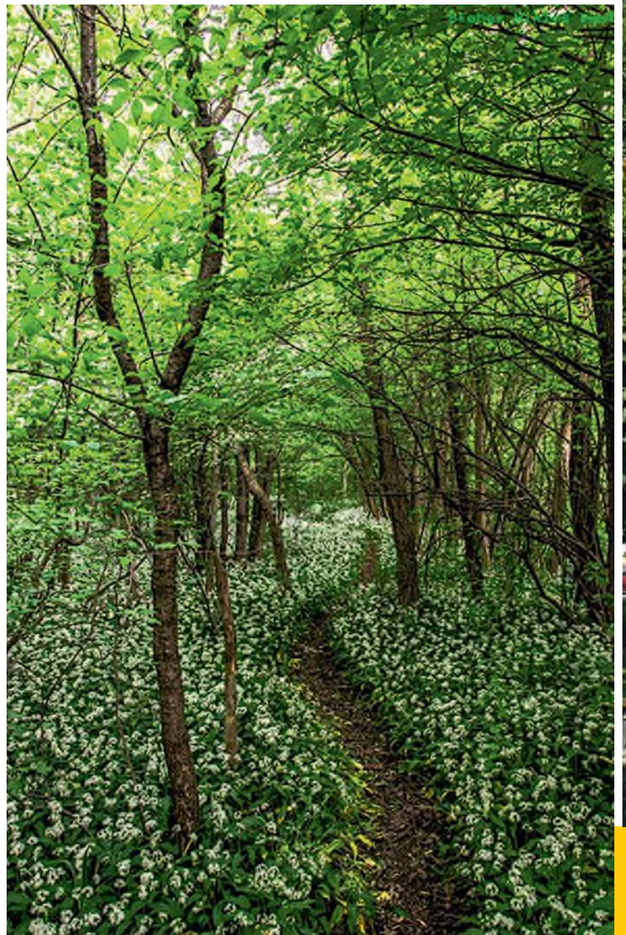

A SZERZŐ, PAP EDINA ÉS AZ ÖNKORMÁNYZATOK FELVÉTELEI

DUNAKILITI

Dunakiliti lendületesen fejlődő, szépen gondozott, rendezett település a Szigetközben. Az ország nyugati kapuja – olvasható az 1900 lelket számláló falu honlapján –, bár még kevesen használják ezt a bejáratot. Egyes források szerint a török *kulcs*, azaz *kilit* szó után kapta a nevét.
A Duna mellékágai – a Zátonyi- és a Mosoni-Duna –, valamint az azokat övező erdők élménygazdag időtöltést kínálnak a horgászoknak és a vízitúrázóknak.
Virágágyaikba évente mintegy ezer tő helyben nevelt egynyári virágot és ugyanennyi kétnyárit ültetnek, amit ősszel 200 virághagymával egészítenek ki.
Pályázati forrásból kiserdei sétányt alakítottak ki, ahol az aktív pihenésre, sütés-főzésre, illetve a Szigetköz növény- és állatvilágát bemutató információs táblák segítségével ismeretszerzésre egyaránt lehetőség van.

A Kiserdei Óvodában zöldséges- és virágoskertet gondoznak a gyerekek, illetve fűszernövények nevelésére alkalmas területet hoztak létre. A Dr. Batthyány-Strattmann László Általános Iskolában a Föld napján a diákok minden évben fákat ültetnek, majd gondozzák is azokat. Ezzel is gyarapítják a Batthyány-kastélyt övező parkot.
Nemrégiben felújították a faluközpontot, a temetőkertet, a templomteret és a játszótereket. Az utak cserjeágyakkal és fasorokkal gazdagodtak. Összesen 24 ezer négyzetméternyi zöldfelületet gondoznak, amiből 18 ezer belterületen található. Az 1990-es évek óta részt vesznek a Virágos Magyarország versenyben, számos elismerést is kaptak már, de mind közül az idén elnyert első díj a legbecsesebb.

Algeier Wendy

Sussex grófság rejtett ékköve
HIGH BEECHES KERTJE

Angliában a két Sussex grófság különösen gazdag nagyszerű kertekben, szinte átlátni egyikből a másikba. A véletlen nemrégen elvezetett High Beechesbe, egy csodálatos, rejtőzködő magánkertbe, és nagyon kellemes meglepetésben volt részem.

Ősz a kertben

FRÁTER ERZSÉBET FELVÉTELEI

Nagyszerű szoliter ujjas juhar őszi pompában

Kínai dérbabér termései (Skimmia japonica var. reevesiana)

Handcross apró falucska az A23-as úton, Nyugat-Sussex grófságban, Crawley városától délre. Területén két nagyon jelentős, mindenképpen megtekintésre méltó kert is található. Az egyik a National Trust kezelésében lévő Nymans Garden, a másik a magánkézben lévő High Beeches Garden.
A történelmi időkben a hatalmas kiterjedésű Andreadswald erdőség borította a területet, manapság Weald néven ismert a vidék. Handcross a South Downs nevű, nagyszerű tájképű, változatos, bájos dombvidéken fekszik, amely az újkőkorszak óta lakott. Ennek köszönhetően fogyott el a végeláthatatlan erdő, eltűnt a szigetország vasigényét innen szolgáltató érckohók torkában.

Tájképi kert

A High Beeches kert a főrendi Loder családnak köszönheti felvirágzását. *Sir Robert Loder* 1849-ben vásárolta meg a birtokot, majd azonnal megnagyobbította, és az ott lévő udvarházat is átépíttette. Fölépítették a ma is látható óratornyot és a nagy kiterjedésű gazdaságiépület-csoportot.
A Loder család nem akármilyen szerepet töltött be az angol kertészet történetében. Sir Robert legidősebb fia, *Edmund* (1849–1920) házassága révén a közeli Leonardsleebe került, és létrehozta a világhírű Leonardslee Gardent. A másik fiúgyermek, *Gerald* (1861–1936) Wakehurst lordja lett, és nagymértékben hozzájárult Wakehurst Place kertjének fejlesztéséhez. Ez a csodálatos, gazdag történeti és gyűjteményes kert ma a Royal Botanic Garden, Kew kezelésében van. A harmadik fiú, *Wilfrid* (1851–1902) High Beechesben maradt. Fia, *Giles H. Loder* (1884–1966) ezredes 1906-ban, 22 éves korában örökölte meg a kertet, majd rendkívüli tudása és tehetsége segítségével az elkövetkező 60 évben High Beechest pompás, változatos növényekben gazdag, tájképi kertté fejlesztette. Különösen nagy gondot fordított a gyűjteményes jellegre, a jól megkomponált látványra és az őszi lombszíneződés pompájára. Sok növényt szerzett be jó barátaitól, például a közeli Sheffield Park Garden vagy a Nymans Garden tulajdonosaitól. Legfőbb támasza azonban főkertésze, *Eric Stockton* volt, aki több mint fél századig gondozta a kertet, sőt, az új tulajdonosoknak, a *Boscawen* családnak is átadta tudását. Loder ezredes ugyanis gyermektelenül hunyt el, így került eladásra a birtok 1966-ban.

Porig égett

A Loderek időszakából csak a viktoriánus stílusban épült, csinos gazdasági épületek maradtak meg, a völgy koronáján elhelyezkedő kastély ugyanis 1942-ben furcsa véget ért. Egy politikai propaganda-röplapokkal Németországba igyekvő kanadai katonai repülőgép túl alacsonyan szállva lesodorta a legmagasabb kéményt, az épület porig égett, kormos falait csak 1967-ben bontották el.
A szép, vörös téglás kocsiszín fölé emelkedő óratorony messzire látszik, és a kert egyik emblémája. Érdekessége, hogy a ma is pontosan járó és ütő óra Loder ezredes Spion Kop nevű, angol Derby-győztes lovának emlékét őrzi. Az épületek egy részében ma teázó és étterem működik.
Edward Boscawen (1921–2015) új udvarházat építtetett. Feleségével, Anne-nel együtt ismert és kiváló amatőr botanikusok voltak, számos expedíciót szerveztek távoli földrészekre. Az ezekről az utakról hazavitt növények is emelték a kert értékét. A kert ma leányuk és a családja tulajdonában van.

Különleges növények

A 13 hektáros kert délre néző, 40 méter szintkülönbségű lejtőn helyezkedik el, amit számos kicsi, de mély völgy szeldel. Savanyú homokkő anyakőzetű agyagtalaja rendkívül kedvező a fák és cserjék számára. Közepén erecskékkel összekötött tórendszer húzódik. Se szeri, se száma a nagyon ritka és különleges növényeknek – a déli féltekéről származó enyves hófa (*Eucryphia glutinosa)*, a patagónciprus (*Fitzroya cupressoides),* a lándzsás lampionfa (*Tricuspidaria lanceolata*) él a kertben –, mégis a sok csodálatos méretű kocsányos tölgy, a nagy felületeket borító, változatos rododendronbokrok és az ősszel különlegesen színeződő fák adják a jellegzetességét. A rododendronok közül több első díjat nyert különböző versenyeken. Az utóbbi években főleg ritka tölgyfajokkal gazdagodott a kert, hiszen a mai tulajdonos a Nemzetközi Tölgy Szövetség tagja.

A legmagasabb ponton, az elpusztult kastélyépület helyén találjuk a bejáratot, ahonnan elbűvölő kilátás nyílik a *South Downs* dombságra, és a szomszédos Nymans kertre is átlátni onnan. Lefelé sétálva jobbra óriáslapuval (*Gunnera manicata*), sárga lápkontyvirággal (*Lysichiton americanus*) és tavi ernyőlevéllel (*Darmera peltata*) szegélyezett, zuhogókkal összekötött tavacskák mellett haladunk. A tavakban a ritkán látható vízikontyvirág (*Orontium aquaticum*) nyílik tömegesen. Tekintélyes méretű ujjas juharok (*Acer palmatum*), kerti hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), rododendron, hegyihanga (Kalmia), redőslevelű bangita (*Viburnum plicatum*) bokrai mindenfelé. Tavasszal nárciszok, főként harangvirágú nárciszok (*Narcissus bulbocodium*) ezrei virítanak ugyanott.
Az út másik oldalán terül el az Elülső Rét *(Front Meadow)*, amely gazdag fajkészlete, főleg vad kosborai miatt országos védettségű, Sussex grófság legjobb bolygatatlan, savanyú talajú rétjének tartják. Igazi pompáját júniusban mutatja.

Tavaszi látkép az Elülső Rétről

A tavakban tavasszal nyílik a vízikontyvirág

A Camelia 'Lady Vansittart' bokrain különböző színű virágok nyílnak

Bókoló jácinthanga (Enkianthus cernuus var. rubens)

A kert rododendronnyíláskor

Az angol kékcsengő tömegesen nyílik a kertben

Esőbeálló

A királynő látogatásának emlékét őrző Mária királynő sétaút *(Queen Mary's Walk)* nagy termetű rododendronok között halad tovább lefelé. Különösen figyelemre méltó köztük a szegfűszegillatú faj, az amerikai édesillatú azálea (*Rhododendron arborescens)*. Ott látható az egyik legszebb Loder-rododendron, a *'Pink Coral'*.

Rododendronok és hegyikaméliák

A kiváló plantsman (növényszakértő), *Sir Giles Loder* (1914–1998) híres Leonardslee kertjében számos, ma is értékes és ismert rododendronhibridet hozott létre, ezek a fajták az úgynevezett Loder-rododendronok (*Rhododendron loderi*). A kaméliák jeles szakértője is volt.

A Forrest-híd környékén különlegesen szép csengettyű rododendron (*Rhododendron campylogynum),* kékeslevelű rododendron (*R. tephropeplum),* cinóber rododendron *(R. cinnabarinum*) pompázik. A völgy alján tavasszal tömegesen virít a nagy termetű, élénksárga, erős illatú, emeletes gyertyatartó kankalin (*Primula helodoxa*), szeptemberben viszont a fecsketárnics (*Gentiana asclepiadea*) festi kékre virágaival a környéket. A mai napig ott áll az ezredes kedvenc padja, ahonnan sokszor gyönyörködött kertjében.

Termetes és pompás sudár magnólia-(*Magnolia hypoleuca)* és Campbell-magnóliafák (*M. campbellii)* között érjük el a Loder-rododendronok gyűjteményét, majd a kert legalacsonyabban fekvő területén a Decombe-erdőt (Decombe Wood) és a Ligetet (The Glade).

Ott is sok kárt okozott az 1987 őszén a déli grófságokat végigpusztító trópusi orkán, mégis tobzódhatunk a ritka érdekes fajokban. Ilyen a bambusztölgy (*Quercus myrsinifolia*), az asszami tölgy (*Quercus oxyodon*), a mézillatúfa (*Meliosma myriantha*), a babértölgy (*Quercus phillyreoides*), a Siebold-magnólia (*Magnolia sieboldii*) és a cserjés hegyikamélia (*Stewartia monadelpha*), hogy csak néhányat említsek közülük. A hegyikamélia-fajok nagyon jelentősek, hisz a nemzetség nemzeti gyűjteményét is ott találjuk. Az ázsiai juharfajok megtermett példányaival, például az Egyesült Királyság legnagyobb méretű (champion) Siraszava-juharával (*Acer shirasawanum*) is találkozhatunk. Tavasszal az angol kékcsengő *(Hyacinthoides nonscripta)* tízezrei terítenek a fák alá kék szőnyeget.

Völgyből völgybe

Fölfelé kanyarodva hamarosan elérkezünk a központi tóhoz (Centre Pond). Termetes kék atlaszcédrus (*Cedrus atlantica 'Glauca*') őrzi a környéket. A tóparton két nagy termetű hangafaj, a fás hanga (*Erica arborea*) és a portugál hanga (*Erica lusitanica*) bozótja nyújt különleges látványt az óriáslapuk hatalmas levelei mellett. Az egyik őszi színpompafelelős, és e kertben gyakran ültetett tupelófa (*Nyssa sylvatica*) nagy példányait is láthatjuk a közelben. A ritka újzélandi vörös délibükk (*Nothofagus fusca*) és az ausztrál kék eukaliptusz (*Eucalylptus gunnii*) szép példányaival is találkozhatunk. Mellékvölgybe ereszkedve egy patakot keresztezünk a Szőlős-hídon (Vine Bridge) át, amely a rá kapaszkodó, nagy levelű japán rozsdás szőlőről (*Vitis coignetiae*) kapta a nevét. A kertnek ezt a részét is rododendronok és ritka juharok uralják. Az amerikai, örökzöld nagyvirágú magnólia nagyon szép fajtája (*Magnolia grandiflora 'Goliath'*) nyílik ott, ami a mérsékelt égövön nevelhető fák közül a legnagyobb méretű virágot hozza.

A lejtőn fölfelé sétálva a kert legöregebb részére érünk. Említésre méltó a nagy termetű galambfa (*Davidia involucrata*) és a szinte bozótszerűen növő kaméliabokrok, köztük is a legszebb fajták a világos rózsaszínű *'Donation'* és a mély rózsaszín *'Lady Clare'*. Az édes virágillatú Delavay-illatosfa (*Osmanthus delavayi*) terebélyes bokrai bizonyítják, hogy jól érzik ott magukat. Nagyon ritka és nevezetes fa a közelben egy négysarkantyúsfa (*Tetracentron sinense*), amelyet a híres botanikus *Ernest Wilson* (1876-1930) által, Kínából hozott magból neveltek.

A főbejárat felé véve az irányt a Magnóliakerten (Magnolia Garden) haladunk keresztül. Ez a rész nemcsak a sokféle pompás magnóliáról nevezetes, hanem ott találjuk a legtöbb, ősszel ragyogóan színeződő fát és cserjét. Ilyen például az ősszel rézvörös-aranysárga Lamarck-fanyarka (*Amelanchier lamarckii*), a karmazsinpiros nagylevelű bóbitacserje (*Fothergilla major*), vagy a lángvörös amerikai szasszafrász (*Sassafras albidum*). Ott áll a Királyi Kertészeti Társaság (Royal Horticultural Society) által legszebben színeződőnek nyilvánított, ragyogó vörös őszi ruhájú, úgynevezett *'High Beeches'* tupelófa.

Ritka és látványos nyitvatermő fajok mellett ismét elérjük a bejárat közelében elterülő Elülső Rétet. Különösen érdekes a tasmánfenyő (*Athrotaxis laxifolius*) vagy a chilei fűzlevelű kőtiszafa (*Podocarpus salignus*). Pompás látványosság a kora tavasszal meleg rózsaszín virágokat tömegesen nyitó Sargent-magnólia (*Magnolia sargentiana*), amit szintén Wilson fedezett fel Nyugat-Kínában.

A High Beeches kert könnyen elérhető, hiszen egészen közel fekszik a Gatwick repülőtérhez és az A 23-as főúthoz. Magánkert, ám megadott rend szerint megtekinthető. Aki arra jár, tavasztól őszig mindig találhat érdekes látványosságot, novembertől áprilisig viszont zárva tartanak.

Kósa Géza

RÓZSÁK AZ ŐSZI KERTBEN

A rózsák színükkel, illatukkal a nyári kert színpompás díszei. Kora tavasszal alig várjuk, hogy díszbe öltözzenek. Ha jól társítjuk őket ősszel nyíló évelőkkel, illetve őszi levél- és virágszínt adó cserjékkel, a rózsaágyás a nyár elmúltával is mutatós maradhat. Némelyik fajtának a termései télen is a bokrokon maradnak, ezzel még a téli havas napokat is megszépítik.

A Rotilia (Kordes, 2000) ágyásrózsa csipkebogyói az őszi kertben

Rotilia ágyásrózsa őszirózsák előterében

A rózsa őszre beérő termése a csipkebogyó, ami valójában terméscsoport. Kemény héjú, szőrös aszmagtermések sokasága fejlődik benne, és piros, sárga, kékes színű húsos vacok veszi körül. A csipkebogyók tojásdad, körte, vagy éppen gömb formái és színei a fajra vagy a fajtára jellemzőek. A vadrózsák közül nagy bogyójú a kettőstüskéjű *(Rosa moyesii),* a mocsári *(R. palustris)* és a gyapjas rózsa *(R. villosa)* termése. Középnagy csipkebogyót nevel a gyepürózsa *(R. canina)* és a piroslevelű rózsa *(R. glauca)*, kicsit a pézsma- *(R. moschata)* és a sokvirágú rózsa *(R. multiflora)*.
Gyógyászati célra a vadrózsák és a termesztett rózsák közül a japán rózsa *(Rosa rugosa)* áltermését éretten, de még a túlérés előtt gyűjtik, és szárítva egészben, vagy feldolgozva kerül forgalomba. A vadrózsa terméséből készíthetjük a kedvelt hecsedlilekvárt.

Korábbi cikkünkben már szóltunk arról, hogy milyen szempontok szerint válaszszunk társnövényeket a rózsák mellé. A növénykombinációk ősszel válnak izgalmassá, amikor egyre kevesebbet nyílnak a rózsák, és a kertben is egyre visszafogottabbak a virágszínek. A csökkenő erejű napsütés azonban mégis kiemeli, szinte lángra lobbantja az ősszel nyíló virágok szirmait.
Az őszi társításokban is fontos, hogy figyeljünk a rózsák és a társnövények növekedési magasságára. Tudatosan komponáljuk meg, hogy a rózsákat, vagy a kísé-

A Magyar Rózsatársasággal együttműködve indítottuk el rózsákról szóló sorozatunkat. Az önszerveződő civil társaság öt éve tevékenykedik aktívan. Kezdő és gyakorló rózsabarátokat fogad tagjai sorába, ösztönzi az igényesebb nemzeti kertkultúra fejlődését.

Magyar Rózsatársaság
BUDAPEST

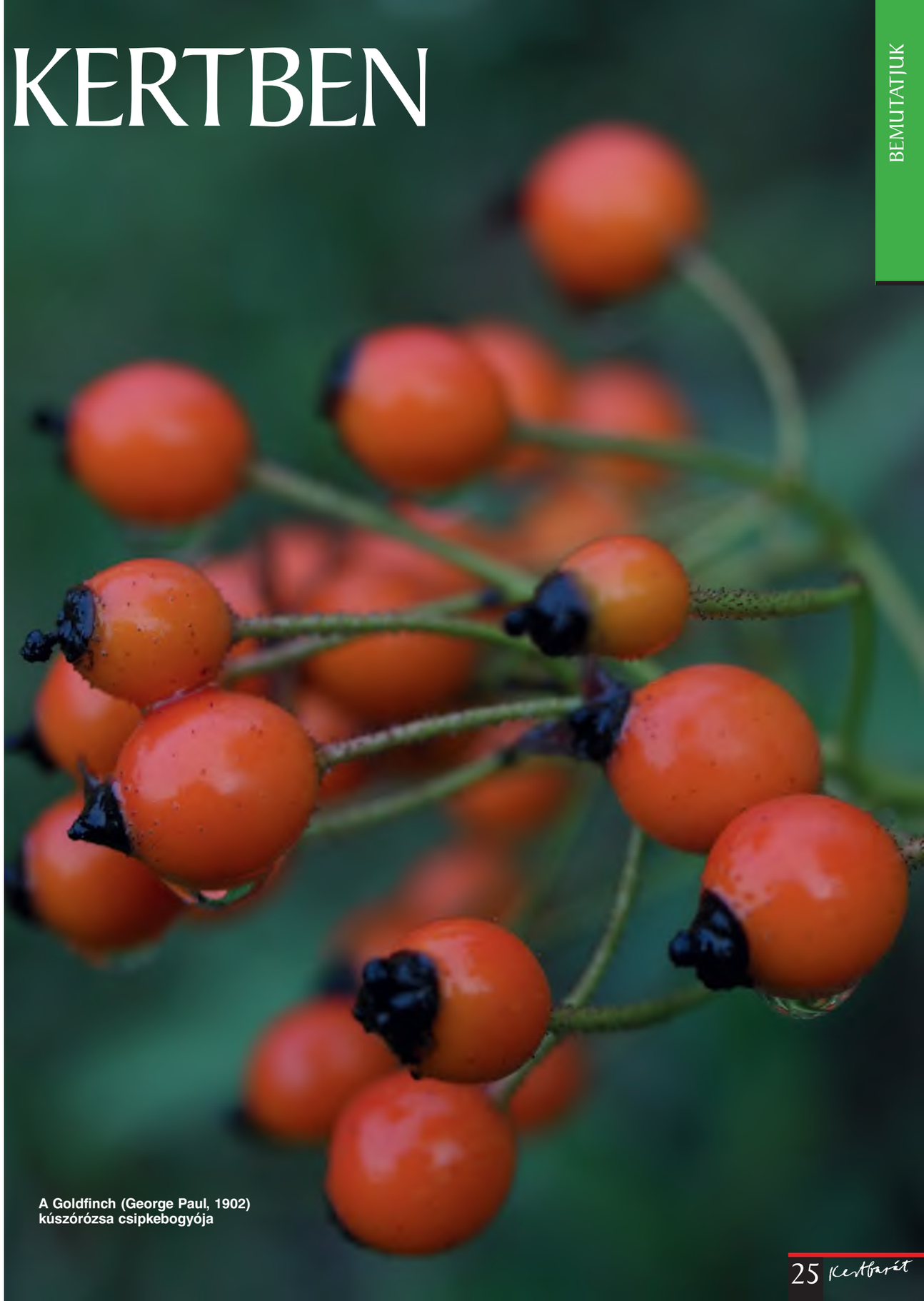

A Goldfinch (George Paul, 1902) kúszórózsa csipkebogyója

BEMUTATJUK

CSIPKEBOGYÓK

1. Goldfinch
2. Baron Girod de l'Ain
3. Rosa carolina
4. Ballerina
5. R. canina (ifjított)
6. Rosa multiflora
7. Bobbie James
8. Rosa moyesii Geranium
9. R. glauca
10. Lykkefund
11. Raubritter
12. Mme Isaac Pereire
13. R. canina (metszés nélkül)
14. Rosa laxa
15. Rhapsody in Blue
16. Queen of Bourbons

HERNÁDI OTTÓ, LÉVAY NÓRA, MEGYESI ÉVA ÉS NÓDRÁDI TÍMEA FELVÉTELEI

Piros szirmú rózsa (R. glauca) csipkebogyója

Goldfinch kúszórózsa késő ősszel

A levendula, az árvalányhaj, a pompás varjúháj és az őszirózsa mellett a talajtakaró rózsa virágainak élénk színe emeli ki a kertrészlet őszi hangulatát

A Graham Thomas (David Austin, 1983) nevű bokorrózsa mellett őszirózsa a kísérőnövény

rőnövényeket szeretnénk meghatározóvá tenni az ágyásban. Ahogy haladunk az őszi hónapok felé, úgy veszi át a hangsúlyt a kísérőnövények színe, bár ismerünk rózsafajtákat, melyek egészen a fagyokig nyílnak. Ilyen például a talajtakaró *Mirato*, a *Rotilia* ágyásrózsa, a kisbokor *The Fairy*, illetve a bokornövekedésű *Sebastian Kneipp* és *Schneewitchen*.

A díszfüvek érdekes színvilágot visznek a rózsák köré. Mivel hajtásaikat csak tavasszal, március második felében vágjuk vissza, ezért a lombjukat vesztett rózsabokrok mellett aranybarna leveleik egész télen díszlenek majd. Az ősszel is nyíló cserjék közül a hortenziák, az évelők közül a kúpvirágok, a szamárkenyér, a pompás varjúháj virágait hagyjuk meg a szárakon, mert megbarnulva, hóval belepve is megőrzik szépségüket.

Megyesi Éva

Ismered-e a CITROMOK honát?

Limone sul Garda nemcsak festőien bájos, de egyben a citrom városa is a Garda-tó partján. Meredek hegyoldalain a 17. a században kezdték kiépíteni a lépcsőzetes, teraszos citromligeteket.

Ismered-e a citromok honát? – kezdődik Goethe Mignon című verse (Vas István fordításában), amely a Garda-tó partján született, a költő természet iránti elragadtatásából. A hófödte Alpok zord kanyarulatából hirtelen elénk tárul a meleg párában úszó zöld szubtrópusi paradicsom, a tó mélykék vize. A Garda-tó környéke végigjárhatatlan, birtokba vehetetlen, talán csak a költők tudnak szavakat szőni a szépségéről. Megigéz, ahogyan annak idején a Goethét, később Móriczot és Babitsot is.

Huszonkilenc városka, bájos ékszerdoboz a gleccsertó partján, körben. Az egyik mesevároskából (Malcesine) kötélpálya indul a föléje magasodó csúcsra. Dús fügefák és datolyaszilvák a lenti kertekben, és fent nyáron is didergő törpefenyők. A túlsó parton a citromligeteiről elnevezett Limone házai.

A Kínából és Indiából származó citromok arab közvetítéssel kerültek oda a 10. században. A Szent Ferenc kolostor szerzetesei Gargnanóban a 13. század óta termesztettek citrusféléket.

Limone meredek hegyoldalain a 17. a században kezdték kiépíteni a lépcsőzetes, teraszos citromligeteket. Kőhöz rögzített faszerkezet segítségével takarják a citrusféléket a hideg ellen. Katalin-napra szinte az egész hegyoldalt deszkával és üveggel fedik, így védik a növényeket, bár a hó és a fagy ritka vendég arrafelé. Majd' három évszázadon át volt Limone a citrom városa: Európát egész évben onnan látták el a zamatos, savanyú gyümölcscsel. A különlegesen jóízű citromokat egyenként papírba csomagolták, faládákba rakva indultak útjukra. Bécsbe, Budára és Pestre is onnan érkezett a friss, vitamindús citrom.

A masszív kőépítmények a mai napig meghatározzák a település arculatát. Egy részüket még citromfák birtokolják, a többit az idegenforgalom hasznosítja: szállodát, lakóházat, parkolóházat építettek a citromligetek oszlopainak felhasználásával, beépítésével. A túlpartról nézve négyzethálósnak tűnik a sziklára tapadt városka. A város szinte minden ajtaját, bejáratát kő- vagy kerámiacitrom díszíti. A boltokban se szeri, se száma a különféle citromoknak és citromos finomságoknak. Érdemes megkóstolni a citromlikőrt és a felhasználásával készült koktélt.

A citrommúzeum (Limonaia del Castèl) izgalmas citromliget-bejárásához jó cipő és edzett térdek kellenek: az út nagy részét lépcsőn föl-le kell megtennünk. A kilátás párás időben is pazar. A citromligetekből megőrzött emlékek a település történetéről és a citrom kultúrájáról mesélnek. Fotókon ismerhetjük meg a citrom termesztésének egyes lépéseit. A Limonaia mostanra a citrusfélék egész gyűjteményét kínálja. Megismerkedhetünk a kandírozásra leginkább alkalmas héjú keserűcitrom- *(Citrus medica)* fajtákkal. Az *'Auranciata'* fajta például nagy, rücskös, éretten narancssárgára színeződő gyümölcsöket nevel. A *Citrus medica 'Salo'* az egyik Garda-parti városkáról kapta nevét.

Az ujjas citrom *(Citrus medica var. sarcodactylis 'Mano di Buddha'*, vagyis Buddha keze) az alakját illetően igazi különlegesség, lilás virágai illatosak. A *Citrus x paradisi 'Pompelmo'* grapefruit alacsony termetű örökzöld fa, amely ehető, nagy kerek, halványsárga, zamatos, enyhén keserű és savanyú gyümölcsöket érlel, az egyik legnagyobb gyümölcsű a citrusfélék között. Illatos, nagy, fehér virágai egyesével vagy csokorban egész évben nyílnak. A citrusfélék mellett jól megférnek a gránátalmák, a fügekaktuszok és az agávék. Nyári estéken egy-egy pohár helyi citromlikőrrel koccinthatunk a zenés tárlatvezetés után. A településtől északra a citromnevelő építmények romjaihoz sétálhatunk.

Halmos Monika

Megnyílt
A GÖDÖLLŐI KIRÁLYI KASTÉLY FELÚJÍTOTT PÁLMAHÁZA

PÁLMAHÁZ Kertészet
A kertek Királynője

A Gödöllői Királyi Kastély parkjában található Pálmaház Kertészet és Herbárium 2015 augusztusában nyitotta meg kapuit az érdeklődők előtt. A műemléki épületben már a XIX. század második felében – Sisi királynénk idejében – kertészeti tevékenység folyt, aminek a második világháború vetett véget. A nyolcvanas évekre teljesen elhagyatottá és romossá vált az épület, felújítása a következő évtizedben kezdődött, majd mára új, felfrissült, ugyanakkor a fényűző királyi időket idéző külső és belső képpel bíró kertészeti áruda jött létre.

A faiskolában a virágzó évelőktől a díszfákig mindent megtalálhatnak a kertbarátok. A kert különlegessége a hat, különböző stílusban kialakított mintakert, mely a kertkultúra népszerűsítésére hivatott. A Pálmaház bal szárnyában üvegház várja a szobanövények szerelmeseit, a jobb szárnyban pedig a barokk stílusban berendezett Herbárium kapott helyet, ahol kézműves teák, lekvárok, szörpök, fűszerek és kozmetikumok széles tárháza várja az érdeklődőket.

A tél eljövetelével adventi díszbe öltözik a Herbárium. November másodikán vette kezdetét az ízlésesen kialakított, hagyományos gödöllői karácsonyi vásár, a Pálmaház Karácsony. Tizenöt, különböző stílusban feldíszített fenyőfa uralja a karácsonyi hangulatnak megfelelően berendezett tágas helyiséget. Saját otthonunk adventi dekorációjának megvalósításához számtalan ötletmorzsát találunk az ízlésesen felöltöztetett fenyőfák szoknyája alatt. A Herbárium kézműves termékeiből igényesen megkomponált ajándékcsomagok készülnek az adventi időszak alatt. A gyönyörű, királyi környezet mellett a rendszeres programok miatt is érdemes ellátogatni a Pálmaházba, a karácsonyi vásár idején is. November utolsó hétvégéjén a betérők adventi koszorút készíthetnek a rendelkezésre álló dekorációs kellékekből, így a saját elképzelésük szerint megvalósított koszorúval díszíthetik otthonukat.

Herbárium PÁLMAHÁZ

A programokról folyamatosan tájékozódhatnak a *www.facebook.com/palmahaz-kerteszet/* és a *www.facebook.com/palmahazherbarium/* facebook-oldalakon.

A Pálmaház ismét régi fényében tündököl, és megfelel a Királyi Kastély által felállított magas színvonalnak.

IDŐSZERŰ

Nehéz nyár után

Az ágakon utolsóként maradt levél is csendesen aláhull, a levegőben hűvöset és kéményfüstöt szimatolunk, arcunk kipirosodik, összehúzzuk magunkat: kezdődik a tél. A kert és növényei idén fárasztó és nehéz nyár után húzódnak nyugalomba. Nem a nyár velejárói, a kánikula, az erős fény, a szélvihar vagy a jégeső voltak szokatlanok, hanem a hosszuk, mértékük és intenzitásuk volt szélsőséges, több esetben igen megviselték a növényeket.

MÉG ÁTÜLTETHETJÜK

Amíg az előrejelzés enyhe, fagymentes napokat jósol, még átültethetjük azokat a lombjukat vesztett, földlabdával kiásott cserjéket, amiket a jövőben máshol szeretnénk látni a kertünkben. Ez az utolsó pillanat, hogy elültessük a tavaszi hagymás növényeket.

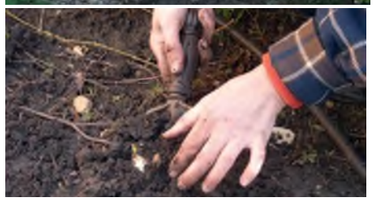

VÍZTELENÍTSÜK

Hosszabb fagymentes időszakban vizsgáljuk át a cserjéket, bokrokat, most jobban szembetűnnek a sérült, törött ágak, melyeket még eltávolíthatunk. Víztelenítsük az öntözőrendszert, zárjuk el a kerti csapot.

NEM SZOKTAK HOZZÁ

Az utóbbi években nem „tankönyv szerint” követik egymást az évszakokhoz illő időjárási események, és ez szokatlanul nagy igénybevételt jelent a növényeknek. Az árudák kínálatából sok olyan faj és fajta került a kertekbe, amely nem szokott hozzá a mi kontinentális éghajlatunkhoz és nehezebben alkalmazkodik a szélsőséges időjárási viszonyokhoz. Márpedig a vegetációs időszakban uralkodó időjárás nagy hatással van a növények fejlődési szakaszaira, a bennük lévő szerves anyagok gyarapodására, és a teljesítőképességüket befolyásoló bizonyos anyagcseretermékek keletkezésére.

TÉLIESÍTSÜK

A kerti munkák a végükhöz érnek. Enyhe időben, amikor még nő a fű, folytathatjuk a nyírást. Ezt követően „téliesítsük” a fűnyírónkat, tisztán tegyük el a következő tavaszig. Érdemes letisztogatni a kést, kiszedegetni az esetleg összegyűlt, ott maradt fűnyesedéket. Törölgessük ki a gyűjtőkosár belsejét és hézagait.

GYŰJTSÜK

Folyamatosan gyűjtsük, gereblyézzük össze a lehullott lombot a gyepfelületről, a virágágyakból. A nedves lomb összetapad, csúszóssá válik, takarítsuk föl a kerti utakról, járófelületekről. Ha a lombon kártevőket láttunk, akkor ne dobjuk a komposzthalomba. Az ilyenkor átláthatóbbá vált kertben a jól ápoltság is látványelem.

KORALLBOGYÓ

A korallbogyó *(Nertera)* a déli félteke hegyvidékeiről származik, neve görög eredetű, jelentése alacsony. Valóban, a növény eredeti termőhelyén alacsony gyepet képez, sok apró, narancssárga terméssel. Az előforduló mintegy nyolc fajból csupán a *Nertera granadensis* terjedt el szobanövényként.
Gyepképző évelő növény, levelekkel sűrűn berakódott hajtásrendszerrel. Lapított tojás alakú levelei aprók, 4-8 mm-esek, kissé húsosak, világoszöldek. Virágai nem feltűnőek, zöldek. Élénk narancssárga termései 8 mm átmérőjűek, fényesek. Kedveli a hűvös (akár 10 °C-os) helyeket. Amikor a bogyók megjelennek a növényen, világos, de a tűző naptól védett helyet igényel. Nyáron, egészen októberig a szabadban tartható, ezután hűvös, fagymentes helyen áttelel. Április végén kezd virágozni, vigyázzunk, hogy ne kerüljenek a növény belsejébe

vízcseppek, mert az visszaveti a terméskötődést. A virágzáskor és előtte nem igényel 13 °C-nál magasabb hőmérsékletet. Az alacsony hőmérséklet serkenti a gazdag bogyó- és erős lombképződést. A bogyók színeződése idején a növény nagyobb körültekintést, szobai védelmet igényel.
Alulról öntözzük, a földlabdája nyáron legyen mindig nyirkos, télen valamivel szárazabb. A növekedési időszakban meghálálja a kéthetenként kijuttatott tápoldatot. Tavaszi átültetéséhez enyhén agyagos közeget használjunk.
A kertészetek magvetéssel szaporítják melegházban február-márciusban, de augusztusban tőosztásával is megpróbálkozhatunk. 8-9 cm-es cserepekbe ültessük a szaporulatot. Kártevői közül a levéltetveket kell megemlíteni.

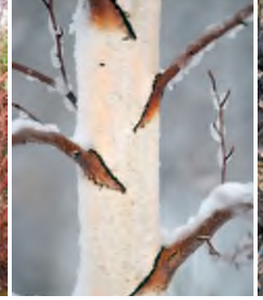

SZÍNES PILLANATOK

Bár zord és szürke a tél, fölfedezhetünk „színes”, megkapó pillanatokat. A jól társított növényválasztékban láthatunk tűlevelű és lomblevelű örökzöldeket, a borús napokon hamvas színükkel világító ezüstfenyőket, fehér kérgű nyírfát, sárga és piros vesszejű somot (Cornus stolonifera, Cornus alba). A fák között változatos képet nyújtanak a lombjukat vesztett cserjék.

HÓBAN, FAGYBAN

A növények szinte átlényegülnek a hóban, fagyban. Figyeljük meg az ágakat és a rajtuk maradt terméseket.
Néhány pillanatra álljunk meg, nézzünk föl a fákra, csodáljuk meg szép ágrendszerüket, egyedi és tekintélyes, lomb nélküli koronájukat.

TÉLEN IS MUNKA

Bár télen a kert nem a mindennapjaink része, mégsem hagyhatjuk magára akkor sem. A munka gyakran csupán „hibaelhárítás”: leverjük a havat a meggörnyedő örökzöldek és sövények ágairól, havat lapátolunk, hogy közlekedni tudjunk, korszerű, klórmentes szóróanyaggal síkosságmentesen tartjuk a kerti utakat, gépkocsibeállót, járdát. Az erős széllel párosuló hideg időben takarással védjük az érzékenyebb növényeket.

ITASSUK ŐKET!

Gondoskodjunk a madarak itatásáról is, különösen a jeges, fagyos időjárásban naponta többször tegyünk ki nekik friss vizet. Amikor mindent belep a hó, és hosszan tart a nagy hideg, örülnek a segítségünknek.

AZ ELSŐK

Amikor már azt hisszük, soha nem ér véget a tél, megjelennek az első virágok, legkorábban a csodálatra méltó hunyor dugja ki a fejét.

Kérdések és válaszok

Kell-e védeni az edényes fagytűrő növényeket?

Igen, célszerű. Az edények átnedvesedett földje hosszan tartó, nagy hidegben átfagyhat, így a növények, kisebb cserjék, vegyes összeültetések – amelyek egyébként télre kint hagyhatók – károsodhatnak. Megóvásukra több jó módszer létezik. Cserepüket beburkolhatjuk zsákvá-

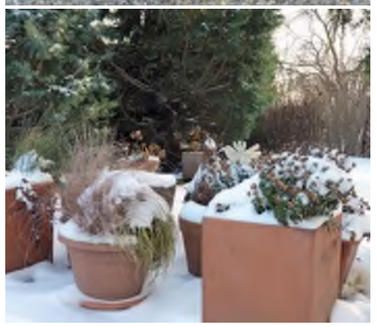

szonnal vagy hólyagos fóliával, vagy emeljük nagyobb edénybe és a hézagot töltsük ki vastagon lombbal. Az is megfelelő módszer, ha az edényt a felső peremeig a földbe süllyesztjük.

Elegendő a téli csapadék a növényeknek?

A téli kert különleges hangulatot adó növényei, az örökzöldek anyagcseréje télen sem áll le, lelassulva ugyan, de párologtatnak, ezért a fagyok beálltáig locsolni kell őket. Ha elég csapadékos volt az ősz, és télen is esik hó, akkor az olvadásból

származó víz elegendő számukra. Veszélyesek a napos és szeles napok, olyankor ugyanis túl nagy a hőingadozás, így akár ki is száradhatnak az örökzöldjeink. Öntözzük tehát meg őket, és a túl erős fény ellen gyengén árnyékoljunk is.

Hogyan teleltessük a fuksziákat?

A fagyérzékeny fuksziákat télen hordjuk be fagymentes, szellős helyre. Párás környezetben a szürkepenész hamar megtá-

madja és elpusztítja a hajtásokat. Alacsony hőmérsékleten, 5-7 °C-on tartsuk, ennél melegebbre nincs szüksége, hiszen nem cél, hogy meginduljon a hajtásnövekedés. Időnként ellenőrizzük a talaj nedvességét, ne hagyjuk kiszáradni, szükség esetén öntözzük.

Merényi Alexandra összeállítása

Hold-naptár

2015. november – 2016. január

	NOVEMBER	
	20. Péntek	Jolán, Edmond
	21. Szombat	Olivér
	22. Vasárnap	Cecília
	23. Hétfő	Kelemen, Klementina
	24. Kedd	Emma, Flóra, Virág
	25. Szerda	Katalin, Katinka
	26. Csütörtök	Virág, Leonard
	27. Péntek	Virgil
	28. Szombat	Stefánia, Trisztán
	29. Vasárnap	Taksony, Brenda
	30. Hétfő	András, Andor
	DECEMBER	
	1. Kedd	Elza, Oszkár
	2. Szerda	Melinda, Vivien
	3. Csütörtök	Olívia, Ferenc, Xavér
	4. Péntek	Borbála, Barbara
	5. Szombat	Vilma, Csaba
	6. Vasárnap	Miklós, Döniz
	7. Hétfő	Ambrus, Ányos
	8. Kedd	Mária, Emőke, Márton
	9. Szerda	Natália, Györgyi
	10. Csütörtök	Judit, Loretta
	11. Péntek	Dániel, Árpád
	12. Szombat	Gabriella, Bulcsú
	13. Vasárnap	Ottilia, Luca, Lúcia
	14. Hétfő	Szilárda, Szilárd
	15. Kedd	Valér, Dezső
	16. Szerda	Etelka, Aletta
	17. Csütörtök	Lázár, Olimpia
	18. Péntek	Auguszta
	19. Szombat	Viola, Violetta, Orbán
	20. Vasárnap	Teofil, Krisztián
	21. Hétfő	Tamás
	22. Kedd	Zénó, Anikó
	23. Szerda	Viktória, Niké
	24. Csütörtök	Ádám, Éva
	25. Péntek	Karácsony, Eugénia
	26. Szombat	Karácsony, István
	27. Vasárnap	János
	28. Hétfő	Kamilla, Apor
	29. Kedd	Tamás, Tamara
	30. Szerda	Dávid, Zoárd, Zalán
	31. Csütörtök	Szilveszter, Melánia, Darinka
	JANUÁR	
	1. Péntek	Újév, Fruzsina
	2. Szombat	Ábel, Ákos
	3. Vasárnap	Genovéva, Benjámin
	4. Hétfő	Titusz, Leona
	5. Kedd	Simon, Eduárd
	6. Szerda	Boldizsár, Gáspár
	7. Csütörtök	Attila, Ramóna
	8. Péntek	Keve, Gyöngyvér
	9. Szombat	Marcell, Juliánusz
	10. Vasárnap	Melánia
	11. Hétfő	Ágota, Agáta
	12. Kedd	Ernő, Tatjána
	13. Szerda	Csongor, Veronika, Vera
	14. Csütörtök	Bódog
	15. Péntek	Lóránt, Loránd
	16. Szombat	Fanni, Gusztáv
	17. Vasárnap	Antal, Antónia
	18. Hétfő	Margit, Piroska
	19. Kedd	Sára, Mária
	20. Szerda	Fábián, Sebestyén
	21. Csütörtök	Ágnes
	22. Péntek	Vince, Artúr
	23. Szombat	Zelma, Rajmund
	24. Vasárnap	Timót, Tádé
	25. Hétfő	Henrik, Pál

Telihold · Fogyó hold · Újhold · Növő Hold

Kos	Bika	Ikrek	Rák
Oroszlán	Szűz	Mérleg	Skorpió
Nyilas	Bak	Vízöntő	Halak

Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, aminek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, aminek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondozni, aminek a virága fogyasztható (pl. brokkoli)

Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, ahol a gyökér maga a termés (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

E napokon a föld felett élő kártevők ellen érdemes védekezni

Ezek a napok kedveznek a metszéshez

Kert előkészítése, ásás, talajlazítás

Gyógynövények vetése, ültetése, ezek fölszedése. A növények gyógyhatása fokozott

Vermelni, raktározni e napon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő

Ezeken a napokon lehetőleg ne vermeljünk, ne raktározzunk, vagy rakjuk át a raktározott terményeinket. Rothadásveszély

Favágás napjai. Ezeken a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálásra szánt

Nemesítés, oltás, szemzés napjai

Gombatermesztő közegek kezelésére, oltására, gombatermesztésre kedvező idő

Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb

E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni

A fák törzsének védelme, fáink ápolásának napjai

E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfölvevő képessége hatékonyabb

Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása

A növényeinken a fedő-, védőtakarás megerősítése

Összeállította: Bach Teodóra

Tartsuk tisztán A KERTET

A télelő fagymentes napjai jó alkalmat engednek arra, hogy alaposan átvizsgáljuk a kertünket. Takarítsuk el a növénymaradványokat, amelyek nemcsak csúfosak, de sok betegséget és kártevőt is terjesztenek. A kertünk végében összehalmozott gallyakat ne bolygassuk, mert előfordulhat, hogy süncsalád alussza benne téli álmát! Javítsuk ki, élezzük meg a kerti szerszámainkat, hozzuk rendbe a lugasokat, támasztékokat.

MI FÁN TEREM A VANÍLIA?

A világ egyik legdrágább fűszere, a vanília nem más, mint egy trópusi orchideaféle, a *Vanilla planifolia* toktermésének illóolajokban gazdag, húsos magléce. A vanília Mexikóban őshonos kúszó, lágyszárú évelő növény.

Termésének kivonatát már az Újvilág föltedezése előtt a kakaó ízesítésére használták az aztékok, csokoládét készítettek vele. Az 1500-as években került Európába, és a nagy kereskedő államok gyarmataikon termeszteni kezdték, ám a megporzó rovar hiánya miatt kezdetben sikertelenül. Egy 12 éves rabszolgafiú segítségével jöttek rá a kézi megporzás titkára. A vaníliát – csakúgy, mint a kakaót – kezdetben gyógyszerként fogyasztották a tehetősebb európaiak, akik a hosszú élet titkát látták benne. Élénkítő, emésztést segítő hatású, az arra hajlamosoknál azonban allergiás reakciót is kiválthat.

Hároméves korában virágzik és terem először. Halványsárga vagy sárgászöld, orchideaszerű virágai húsz-harminctagú csoportokban nyílnak, de csak kevés porzódik be, mivel igen rövid életűek, egy-egy virág csak egy napig él, és a csoportból nem mindegyik nyílik ki teljesen. Rá-

adásul a vaníliavirágot csak egyetlen, Mexikóban élő méhfaj porozza. A megporzott virágokból egy csoporton belül 8-10 keskeny, 10-20 centiméter hosszú toktermés fejlődik, amelyeket félig érett állapotban, zölden szednek le. A tokok a virágzást követően kilenc hónap múlva szedhetők.

A leszüretelt toktermeséket leforrázzák és gyapjúval bélelt hordókban hat hónapon át szikkasztják, szárítják. Ezalatt a toktermés az eredeti súlyának negyedére szikkad, puhává, hajlékonnyá és sötétbarnává alakul át, felületén fehér kristályos anyag válik ki. Ez a vaníliarúd. Ezt dolgozzák föl különböző módokon, alkoholos kivonat, őrlemény és püré készül belőle. A vanília aromaanyagának szintetikus előállítás-módjára már a 19. században rájöttek. Az olcsó vaníliás cukrokban használt kristályvanillin ilyen, de ezzel közel sem érünk el olyan ízhatást, mintha eredeti vaníliát használnánk, hiszen a vanillin csak egyike a vaníliarúdban megtalálható több mint száz íz- és illatanyagnak.

A vaníliát elsősorban édességek, sütemények, krémek ízesítésére használjuk, de adhatjuk gyümölcsös ételekhez, kávéhoz is. Karácsonykor talán megengedhetjük magunknak, hogy fűszerüzletben egy-két szál eredeti vaníliarudat vásároljunk, pazar ízt érhetünk el vele. A vaníliarúd akár több évig is eltartható minőségromlás nélkül, ha légmentesen záródó edényben tároljuk. Lehetőleg üvegcsőbe csomagolt vaníliarudat vásároljunk, abban más fűszerektől elkülönítve, hűvös, sötét helyen hosszú ideig tárolható.

BIRS

A birs akár december elejéig a fán maradhat. Hosszú utóérlelés szükséges ahhoz, hogy húsa megpuhuljon és ízanyagai teljesen kifejlődjenek. Régen fűtetlen szobában a szekrény tetején tartották, ami kellemes illattal töltötte be a teret.

Magas pektintartalma, fanyar íze és kövecsessége miatt általában nem fogyasztjuk frissen. Citrommal, fahéjjal és szegfűszeggel együtt főzve azonban kiváló kompót készíthető felőle. Kacsa vagy liba sütésekor a hús mellett párolva igazán pikáns ízt ad az ételnek.

Finom, édességnek is beillő téli csemege a birssajt, ami nem más, mint a birsből főzött kemény, formázott, szelhető lekvár. Ehhez a hámozatlan birset megfőzzük, levét leszűrjük, majd a gyümölcshúst ugyanannyi cukorral és kilónként fél citrom levével sűrűre főzzük.

Magas C-vitamin- és pektintartalma miatt egészséges étel. Pektintartalma leköti a méreganyagokat, emésztési problémák esetén is jól használható, emellett enyhíti az ízületi fájdalmakat. A levéből készült főzet nyákoldó, nyugtató hatású. A hámozott birsszeleteket sebek, szemgyulladás gyógyítására is alkalmazhatjuk.

A DIÓ ÚJ KÁRTEVŐJE

Hazánkban is megjelent, és országszerte mind több helyen károsít a *nyugati dióburok-fúrólégy*. Kártételét legtöbbször csak akkor vesszük észre, amikor a lárvák táplálkozása során már barnulni kezd a dió zöld burka. A kárkép könnyen összetéveszthető a dió baktériumos megbetegedésének tüneteivel, amelyek azonban csak meleg, párás időben jelentkeznek, és a levélen, hajtáson, veszszőn és a virágbarkán is megtalálhatók.

A Észak-Amerikából származó nyugati dióburok-fúrólégy Európában nem honos, karantén károsító. Egynemzedékes faj, báb alakban telel a talajban. A kifejlett rovar július elejétől szeptember közepéig folyamatosan rajzik és rakja a tojásait. Elhúzódó rajzása miatt nehéz ellene védekezni. A kártevő előrejelzéséhez használható sárga, ragacsos lapcsapdákat a rajzás előtt, június második felében elszórtan, de főleg a korona felső harmadában kell elhelyezni a fán.

A nyugati dióburok-fúrólégy egyetlen termésmbe akár több tíz tojást is rak. Az első stádiumú lárvák augusztus elején jelennek meg. A termésburok a benne fejlődő lárvák táplálkozása nyomán megbarnul, megfeketedik, később rátapad a dió kemény héjára, majd elszíneződik, megpenészedik, így a termés fogyasztásra alkalmatlanná válik. A fertőzött termés általában idő előtt lehull a fáról.

Karantén kártevőről lévén szó, az észlelést be kell jelenteni a területileg illetékes megyei növényvédelmi hatóságnak. Elérhetőségeik a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) honlapján megtalálhatók (www.nebih.gov.hu).

A lehullott, károsított diótermést maradéktalanul össze kell szedni és elégetni. A rajzási időszakban a Nébih Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatósága által kiadott szükséghelyzeti eseti engedélye alapján *deltametrin* (Decis), *zeta-cipermetrin* (Karate Zeon 5 CS) és *acetamiprid* (Mospilan 20 SG), szabad forgalomban kapható készítményekkel permetezhetünk ellene. A növényvédő szerekkel alaposan gyéríthetjük a kártevőket, ám nem adnak megfelelő védelmet. A fa környékén a talajt is permetezzük! Sajnos a diófák méretéhez igazodva speciális permetezőgép szükséges a kezelésekhez.

A nyugati dióburok-fúrólégy teljes felszámolására sajnos nincs lehetőség, minden diófa-tulajdonos lelkiismeretes hozzáállásával terjedésének visszaszorítására kell törekedni!

ÉGETNI CSAK OKOSAN

Idén márciusban lépett életbe az új Országos Tűzvédelmi Szabályzat, ami a házikertben keletkező növényi hulladékok égetésével kapcsolatban is korlátozásokat vezetett be. Ősszel meglehetősen sok hullott lomb gyűlik össze, amit – ha már nem fér a komposztálóba – el szoktunk égetni. A lomb elégetésével számos betegség következő évi előfordulásának a veszélyét is csökkentjük, éppen ezért égetni kell, de csak szabályszerűen.

A jogszabály szerint tilos a lábon álló növényzet, a tarló, illetve a belterületi ingatlanok használata során keletkezett hulladékok szabadtéri égetése, kivéve, ha azt más jogszabály – például önkormányzati rendelet –, megengedi. Belterületen tehát csak akkor szabad elégetni a száraz növényzetet, ha azt a helyi önkormányzat rendeletben megengedi, érdemes erről a településen tájékozódni.

A kerti grillezés és a tűzön való sütés-főzés a tűz állandó felügyelete mellett, továbbra is megengedett.

A külterületen történő növényi hulladék égetését előzetesen engedélyeztetni kell a tűzvédelmi hatósággal. Az illetékbélyeggel ellátott kérelmet az égetést tíz nappal megelőzően kell benyújtani az illetékes tűzvédelmi hatóságnak, amelyet az öt munkanapon belül elbírál.

Általános szabály, hogy szeles időben soha ne gyújtsunk tüzet! A szomszédokat zavaró füst megelőzése érdekében csak száraz anyagot gyújtsunk meg. A legbiztonságosabb, ha az égetnivalónak gödröt ásunk, körbeárkoljuk, és egyszerre csak kis menynyiséget gyújtunk meg, majd folyamatosan adagoljuk a többit. A nagy égő kupac tüze sokkal veszélyesebb, kevésbé lehet kordában tartani a lángokat.

A tüzet ne hagyjuk őrizetlenül. A régóta nem bolygatott ágkupacot ne gyújtsuk be egyből, mert elképzelhető, hogy süncsalád fészkelte be magát alá télire.

Veszély esetén vagy az égetés végeztével el kell oltani a tüzet, majd – vízzel, földtakarással, kézi szerszámokkal – meg kell szüntetni a parázslást, izzást. Mindig tartsunk a közelben oltásra alkalmas vizet, homokot, földet, illetve kapát, gereblyét.

Ha szabálytalanul gyújtunk tüzet, tűzvédelmi bírságra számíthatunk, aminek mértéke akár egymillió forint is lehet. Ha a tűzoltóságnak is be kell avatkoznia, akkor hárommillió forintos bírságra is számíthatunk.

Összeállította: Pap Edina

Botanikai csoda

Namíbia nyugati partvidékén találhatjuk a Csontváz-partot (Skeleton Coast), amely az ott hajótörést szenvedett hajókról híresült el. A hideg Benguela-áramlat lehűti a levegőt, a tenger fölött sűrű köd képződik, és a tengeren való tájékozódás igencsak megnehezül. Emiatt van arrafelé rengeteg hajóbaleset. Az esetlegesen szerencsésen partra vergődő hajósok újabb gonddal szembesülnek: sivatagba értek. Kopár a part, nincsenek növények, sem ivóvíz. Manapság is sok hajóroncsot csodálhat meg az arra vetődő turista. A hajóroncsokon és a fókákon túl botanikai különlegességet is rejt a sivatag: ez a velvícsia.

A velvícsia (Welwitschia mirabilis) a velvícsiák osztályának egyetlen faja. Egyedisége miatt nem egyértelmű a növényrendszertanban elfoglalt helye: egyes rendszerezők szerint nem külön osztály, csak a gnétumok (Gnetopsida) osztályának egyik rendje. Élő kövületként van jelen a világunkban. Endemikus, csak Namíbia és Angola nyugati vidékén él, a Namib-sivatagban. Nevét az osztrák botanikus, Friedrich Welwitsch után kapta, aki 1859-ben fedezte föl. A velvícsiák átlagosan 500-600 évet élnek, de egyes példányok 2000 évnél is idősebbek.

Különleges virágú kétlaki növény. Törzse vaskos, rövid, a közepén tölcsérszerűen belapul. Két széles és hosszú, szürkésszöld, szalagszerű lomblevele fejlődik, amik folyamatosan növekednek, és idővel vékony csíkokra hasadoznak, mintha a növénynek több, keskeny levele lenne. Ezek veszik fel a hajnali párát. Olyan vastagok, mint a linóleumpadló, emiatt az állatok többsége nem fogyasztja, legföljebb az orrszarvú eszi meg, ha nem talál mást. Gyökérzetéről sokáig azt hitték, hogy mélyre hatol vízért és tápanyagokért, de később kiderült, hogy sekélyen helyezkedik el. Virágai a levelek hónaljából kinövő, elágazó nyélen fejlődnek ki. Termős virágait tobozszerű, fás pikkelyek takarják. A porzósak ugyancsak a tobozpikkelyekben nyílnak, a pikkelyeken csak a portokok nyúlnak túl. A magkezdemény, amelyből kis bibeszálszerű képződmény bújik ki, a pikkely falára tapad. A toboz négyélű, a magkezdemények a termő-levelek tövében, szabadon fejlődnek. A tobozokban nagy mennyiségű szárnyas magot termel.

A növény Namíbia címerében is szerepel.

Molnár Péter

IDEGEN TÁJAKON

A SZERZŐ FELVÉTELE

Télen-nyáron ZÖLDSÉG

Sok vád éri a primőr, növényházban termesztett zöldségféléket. Szerényebb ízük miatt könnyen elhisszük azt a híresztelést, hogy alacsonyabb bennük a vitamintartalom.

NEM ELÉG

A WHO (World Health Organization) által javasolt minimális napi elfogyasztandó zöldség- és gyümölcsmennyiség 400 gramm. Hazánkban a férfilakosság 60 százaléka, a női 55 százaléka nem felel meg ennek a szintnek. A férfiak 26 százaléka és a nők 17 százaléka feleennyit sem fogyaszt. Még rosszabb az arány a fiataloknál, a 18-34 évesek több mint 50 százaléka a szükséges napi mennyiség felét sem fogyasztja el.

Különböző internetes portálok hazai és külföldi méréssorozatokra hivatkozva azt állítják, hogy az elmúlt évtizedek alatt számottevően csökkent a zöldség-, gyümölcs- és gabonafélék ásványianyag- és vitamintartalma. Általánosságban a vitaminok szintje nem csökkenhet, hiszen a képződési mechanizmusuk közel sem azonos. A valószínűleg egyszeri mérésre alapozott eredmények nem tekinthetők mérvadónak.

Az elmúlt közel két évtizedben számos kísérletet végeztünk több növényfajjal (paradicsom, paprika, sárgarépa, brokkoli, padlizsán, vöröshagyma, meggy), hogy feltárjuk és számszerűsítsük a különböző antioxidánsok képződésében szerepet játszó élő és élettelen tényezők hatását. Ezen eredmények közül mutatunk be néhányat.
A paradicsom a világ legnagyobb mennyiségben termesztett és fogyasztott zöldségfaja. Legfontosabb biológiailag aktív hatóanyaga nem a C-vitamin, hanem a likopin, ami az egyik legerősebb antioxidáns vegyület. Az elmúlt években több mint ezer paradicsomminta likopintartalmát határoztuk meg. A legalacsonyabb és a legmagasabb érték között ötszörös volt az eltérés (3,93-19,4 mg / 100 g). A bogyók likopintartalma főként a fajtától, de a termesztés módjától és körülményeitől (hőmérséklet, vízellátás stb.), az érettség fokától, valamint a szedés időpontjától is függ.
Az egyik fajtát (Daniella) tavaszi hajtatásban és szabadföldi termesztésben is vizsgáltuk. Meglepő módon 40 százalékkal magasabb likopintartalmat mértünk a hajtatott paradicsomban, ami pedig alacsonyabb hőmérsékleten és kedvezőtlenebb fényviszonyok között nevelkedett, mint szabadföldi társa. A különös jelenség oka, hogy 32 °C fölött nem képződik likopin a termésben. Amíg a növényházban a téli, kora tavaszi időszakban jól szabályozható a hőmérséklet, ugyanezt nyáron nem tudjuk megtenni a kertben.

A paprika legjelentősebb bioaktív anyaga, a C-vitamin képződését ugyancsak sok tényező befolyásolja. A fajták között akár négyszeres eltérés is lehet a C-vitamin-tartalom tekintetében. Általánosságban elmondható, hogy a pirosan fogyasztott fajták (kápia, pritamin) több C-vitamint raktároznak el sárga termésű társaiknál. A hajtatásban termesztett paprikabogyók C-vitamin-tartalma alacsonyabb, mint a szabadföldieké, mert képződése nagyban függ a fény mennyiségétől, amiből kevesebb áll rendelkezésre a növényházakban. Az ugyancsak fontos E-vitamin-tartalom viszont ugyanannyi, vagy magasabb volt a hajtatott termésekben.
Tehát nem szabad alábecsülnünk a hajtatott zöldségeket, télen is bátran fogyaszthatjuk őket. Együnk naponta 3-5 alkalommal minél többféle színű zöldséget!

Dr. Helyes Lajos

MIÉRT JÓ?

A zöldségek és a gyümölcsök fogyasztásának mértéke tudományosan igazoltan összefüggésben van az alábbiakkal:
– Gátolják a daganatok kialakulásáért felelős (karcinogén) vegyületek működésbe lépését,
– antibakteriális, vírusölő és gyulladáscsökkentő hatásúak,
– megakadályozzák a vérrögképződést,
– jelentős szerepük van a szív- és érrendszeri betegségek megelőzésében.

VITAMINBOMBA

A paprika nagy mennyiségben tartalmaz vitaminokat, ásványi anyagokat és egyéb nélkülözhetetlen tápelemeket. Egységnyi tömegű paprikában két és félszer több C-vitamin halmozódik föl (termesztési módtól és fajtától függően 20-200 mg / 100 g termés), mint ugyanakkora citromban. Akár egyetlen 10 dkg-os paprika elfogyasztásával fedezhetjük a napi C- és B-vitamin-szükségletünket. Ezen kívül E- és A-vitamint is nagy mennyiségben tartalmaz.

Gazdag rostanyagokban, amik vízmegkötő hatásukkal segítik a béltartalom gyors mozgását. Zsír- és cukormegkötésével csökkenti a koleszterinszintet. Egyetlen paprika fedezi a napi ajánlott rostbevitel 8-10 százalékát.
Az ásványi anyagok közül káliumból tartalmaz a legtöbbet, ami az idegi impulzusok átvitelében játszik fontos szerepet, elengedhetetlen az izmok működéséhez, szabályozza a vérnyomást, megakadályozza a kalcium gyors kiürülését a szervezetből, illetve a foszforral együtt segíti az oxigénszállítást.
A csípős paprikában még egy lényeges összetevőt, kapszaicint találunk. Fontos gyógyszeralapanyag: gyulladáscsökkentő, enyhíti a reumás és ízületi panaszokat, serkenti a keringést.

Tőzsér Csaba

EZ A HÍR ÖNRŐL SZÓL

ELŐFIZETÉS MÁR AZ ESHOP.POSTA.HU OLDALON KERESZTÜL IS!

FŐDÍJ:
5 DB 200 000 FT ÉRTÉKŰ NYEREMÉNYBETÉT

TOVÁBBI DÍJAK:
15 DB **50 000 FT** ÉRTÉKŰ **MOUNTEX AJÁNDÉKUTALVÁNY**
25 DB **10 000 FT** ÉRTÉKŰ **HÍRLAP-ELŐFIZETÉS**

Fizessen elő kedvenc hírlapjára vagy magazinjára a postán legalább 3 hónapra, minimum 1500 Ft értékben, és részt vesz a nyereménysorsolásunkon. Több előfizetéssel nagyobb esélye van a nyerésre! Megrendelési szándékát jelezheti a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail címen vagy a 06-80-444-444 zöld számon, illetve előfizethet online a www.posta.hu oldalon, vagy személyesen a postákon és kézbesítőjénél. A Nyereménybetétről itt talál bővebb tájékoztatást:
https://www.fhb.hu/maganszemelyek/Nyeremenybetet/index.html

Az akció időtartama: **2015. október 1-től december 31-ig.**
Részletekről érdeklődjön a postákon vagy a kézbesítőknél.

www.posta.hu

Magyar Posta

A MAGYAR POSTA TÉLI AKCIÓJÁBAN

a Magyar Mezőgazdaság Kft. gondozásában megjelenő lapok

20% KEDVEZMÉNY

Piacvezető agrárgazdasági hetilap

A legnagyobb példányszámú állattenyésztési magazin

A legolvasottabb méhészeti lap Magyarországon

Piacvezető kertészeti hetilap

A kertbarátok kedvenc magazinja

A Magyar Mezőgazdaság Kft. lapjainak akciós előfizetési árai:

KIADVÁNY	1 ÉVRE	1/2 ÉVRE	1/4 ÉVRE
Magyar Mezőgazdaság	~~28 040 Ft~~ 18 480 Ft	~~11 520 Ft~~ 9 240 Ft	~~5 760 Ft~~ 4 620 Ft
Kertészet és Szőlészet	~~[illegible]~~ 16 320 Ft	~~[illegible]~~ 8 160 Ft	~~6 100 Ft~~ 4 080 Ft
Kistermelők Lapja	~~4 000 Ft~~ 3 720 Ft	~~2 040 Ft~~ 1 860 Ft	–
Méhészet	~~4 600 Ft~~ 3 840 Ft	~~2 040 Ft~~ 1 920 Ft	–
Kerti Kalendárium	~~3 700 Ft~~ 3 000 Ft	–	–
Kertbarát Magazin	~~3 600 Ft~~ 2 880 Ft	–	–

Az akció 2015. október 1 - december 31 között érvényes, valamint más akciókkal nem összevonható.

www.magyarmezogazdasag.hu

ETESSÜK MADARAINKAT

Míg a fecskék, a poszáták és még sok más énekesmadár dél felé repülnek, sokan idehaza próbálják átvészelni a számukra olykor ugyancsak keserves téli hónapokat.

Szerencsére mind többen gondolnak a madarakra, segítik, etetik őket. Ezt sem szabad azonban túlzásba vinni, a hazai éghajlati viszonyok között általában december és február között kell etetni. Akadnak, akik rosszul értelmezett madárszeretetből már kora ősszel feltöltik az etetőket, ezzel elvonják őket természetes táplálékuktól, amivel gyümölcsfáinkat tisztogatják, és rengeteg kártevőt pusztítanak el.

A cinegék, a csuszkák és az etetőre járó pintyfélék számára a napraforgó a legmegfelelőbb kiegészítő táplálék, de fagyút, szalonnabőrkét és fél diót is függeszthetünk a gyümölcsfák ágaira. A kereskedésekben felfüggeszthető kis zacskókban is árulnak madáreleséget.

A téli kert egyik látványossága lehet a szép dúcetető, de az ablak elé is helyezhetünk etetőt, így közelről megfigyelhetjük az étkező madarakat és határozókönyv segítségével bővíthetjük fajismeretünket. Este töltsük föl az etetőt, hogy a hajnalban érkező első vendégeknek se kelljen csalódniuk. A hideg téli napokon mindig nagy a forgalom. A gyakori széncinegék, zöldikék, fenyőpintyek mellett erdők közelében (Budapesten például a Hűvösvölgyben) csuszkák, kék és barátcinegék is megjelennek. Míg a cinegék egyenként hordják a napraforgót, és a közeli bokorban kopácsolják ki a belsejét, a magevők helyben fogyasztanak, erős csőrükkel morzsolják a magokat, és a héjdarabkákat oldalt kiköpködik.

Az áttelelő feketerigóknak és a vörösbegyeknek is segíthetünk. Apróra vágott, édes almát, reszelt sajtot és főtt marhahúst adhatunk nekik, amit érdemes megszórni őrölt vagy apróra tört száraz kutya- vagy macskatáppal. A Népligetben szoktam etetni őket. Ott figyeltem meg, hogy a sűrű fenyőágak alá helyezett, apró darabokra tört tápot a rigók és a vörösbegyek az utolsó szemig elfogyasztották. Ezzel a hústáplálék mellett vitaminokat, ásványi anyagokat és nyomelemeket visznek a szervezetükbe.

Közeledik a tél, gondoljunk a madarainkra, segítségünket tavasszal csengő énekükkel és a kártevők pusztításával hálálják meg. Egy 20 grammos széncinege naponta a saját súlyának megfelelő mennyiségű rovart (főleg lepkehernyókat) és pókot pusztít el, és 8-12 fiókáját is főleg hernyókkal eteti.

Schmidt Egon

Kék cinege és fenyőpinty

BÉCSY LÁSZLÓ FELVÉTELEI

Őszapók csapata

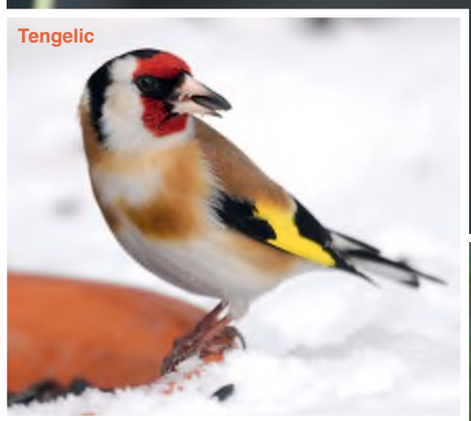

Tengelic

Süvöltő

Meggyvágó

Csuszka

Készülődünk

Ha már az óvoda, az iskola és az egész város fölvette karácsonyi ruháját, akkor otthon is varázsoljunk karácsonyi hangulatot. Készítsetek díszeket természetes alapanyagokból: fűből, fából, termésből.

A fű-fa-díszítéseket színes szalagokkal tehetitek vidámabbá. Kérjétek meg szüleiteket, hogy gyűjtsék nektek a parafa dugókat, mert kiváló építőelemei a karácsonyi dekorációk első számú kedvencének, a rénszarvasnak.
A rénszarvas teste és feje is készülhet parafa dugóból, az agancsa és a lába pedig a kirándulásokon begyűjtött ágacskákból. Ha nem találtatok eléggé ágas-bogas, szarvnak való ágat, akkor helyettesíthetitek zseníliadróttal. A lábakat és agancsokat ragasztópisztollyal rögzítsétek. A ragasztás előtt készíthettek kis lyukakat a dugóba, hogy azokba illesszétek a testrészeket, de ehhez kérjetek szülői segítséget.
Az orra stílusosan legyen piros: egy piros bogyó éppen megfelel, de akár piros gombostűt is szúrhattok bele. Színes szalagokkal díszíthetitek a rénszarvasokat: tegyetek masnit a nyakukra.

Angyalkák

Tobozból angyalkák készülhetnek. A fejük fa, vagy habszivacs golyó, melyre könnyen rajzolhattok filccel szemet, szájat. Ha borzos-kócos kis angyalkákat szeretnétek, akkor készen kapható angyalhajat használjatok, a sima frizura pedig rafiából készülhet. Szárnyaikhoz színes szalagból vagy rafiából hajtogassatok masnit, és ragasztópisztollyal rögzítsétek azt. Ne feledjetek akasztót tenni rá, hogy majd felakaszthassátok a karácsonyfára.

Mini karácsonyfák

Kis agyagcserepekbe tegyetek száraz tűzőhabot. A cserép széléhez szurkáljatok kis ágakat vagy hurkapálcákat a tűzőhabba, és felül kötözzétek össze őket. Az így elkészült alapot tekerjétek be zöld rafiával. Színes, vékony drótra kötözzetek színes bogyókat, gyöngyöket, kis terméseket és tekerjétek a rafiával díszített mini karácsonyfára. A gyöngyöket, bogyókat fűzés nélkül is felragaszthatjátok. A cserepet díszítsétek színes masnival. Ez lesz a ti karácsonyi asztaldíszetek, de ajándéknak sem utolsó.

Citrust vetünk

A tél a citrusok szezonja. Ilyenkor szűkebb a gyümölcskínálat, de a citrusok teljes választéka kapható. Minden kiskertész ilyenkor sok narancsot, mandarint, grapefruitot eszik és sok citromot csavar a bodzateába... Többnyire nincs bennük mag, de ha mégis találtok, akkor gyűjtsétek össze és vessétek el, neveljetek belőle citrusfácskát.
Töltsetek meg egy cserepet földdel, szórjátok rá a magokat. Takarjátok földdel, tegyétek világos, meleg helyre és locsoljátok meg. Az utólag gyűjtött magokat is belenyomkodhatjátok. Tavaszra kibújnak a kis növénykék. Sajnos teremni nem fognak, mert ehhez nemes, termő hajtást kellene oltani rájuk, de szép szobanövényt nevelhettek belőlük.
Cserép helyett akár bögrében is nevelhetitek őket. A fehér, minta nélküli bögréket kedvetekre díszíthetitek különleges dekorációs filctollal. Semmiképp se ültessétek a palántákat közvetlenül a bögrékbe. Bújtassátok kis papírcserépbe a magokat, és azzal együtt kerüljenek a bögrébe, hogy a fölösleges víz kifolyhasson a cserépből.

Összeállította: Thalmeiner Tünde, Szakács-Nagy Zsuzsa

A hússzínű kecskerágó húsos rózsaszín termései a magvak kihullása után is díszítenek

HELYET KÉRNEK

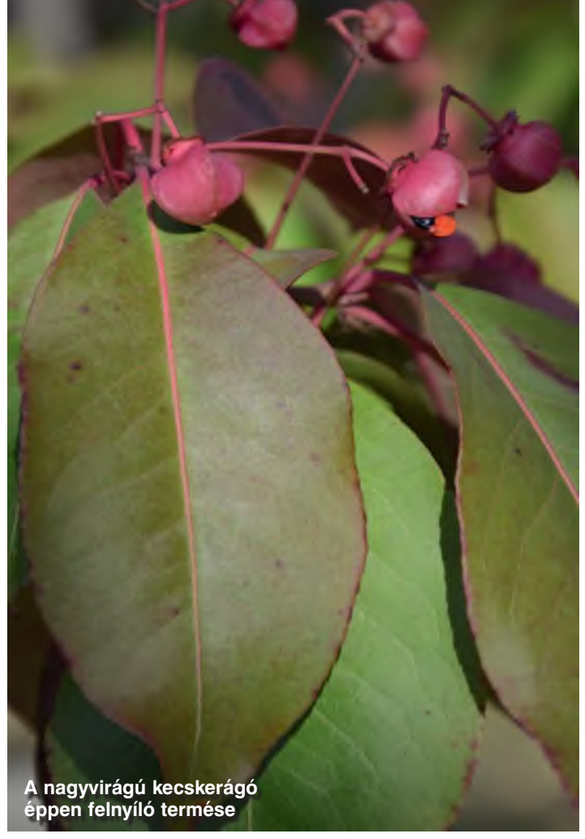

A nagyvirágú kecskerágó éppen felnyíló termése

A fűzlevelű nagyvirágú kecskerágó keskeny lándzsás leveleivel különbözik az alapfajtól

BEMUTATJUK

Az igen népes kecskerágófélék növénycsaládba tartozó kecskerágó (*Euonymus*) nemzetség mintegy 130 faja között kúszónövényeket, cserjéket és fákat találunk. Általában lombhullatók, de sok közöttük az örökzöld. Leveleik átellenes állásúak, ritkán szórtak, csupaszok. Jellegzetességük 4-5 rekeszű, húsos falú, felnyíló toktermésük, amelyben élénk színű magköpennyel (arillusszal) borított magok fejlődnek. A kecskerágók Eurázsiában, Ausztráliában, Madagaszkáron és Észak-Amerikában terjedtek el. Géncentrumukban, Kínában kilencven fajuk él. Hazánkban kettő fordul elő, a csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*) és a bibircses kecskerágó (*Euonymus verrucosus*). Főleg az előbbi elterjedt.

Jóllehet nagyon változatos nemzetség, nagy díszértékű fajait szívesen ültetik a kertekben, itthon leginkább csak az örökzöld – a japán (*Euonymus japonicus*) és a kúszó (*Euonymus fortunei*) – kecskerágóknak és fajtáiknak, valamint a szárnyas kecskerágónak (*Euonymus alatus*) van igazán kertészeti jelentősége.
Egyes lombhullató fajok sárgás színű, kemény fájából hagyományosan kisebb használati eszközöket, például orsót, pipaszárat faragtak. A legkiválóbb faszenet adják, terméseikből festéket és finom olajakat nyernek. Számos faj játszik szerepet a hagyományos gyógyászatban – epe- és májproblémákra való, hashajtó, serkentő, parazitaellenes szereket készítenek belőlük. Vigyázat, sok közülük mérgező!

A **nagyvirágú kecskerágó** (*Euonymus grandiflorus*) lombhullató, nagytermetű cserje vagy legföljebb 15 méter magasra növő kis fa. Hajtásai, ágai szürkészöldek, barnászöldek, viszonylag vaskosak, simák, hengeresek. A levéllemezek sötétzöldek, fényesek, vastagok, bőrneműek, keskeny lándzsásak, vagy tojásdadok. A levelek vállba keskenyedők, szélük finoman fogazott, csúcsuk tompa vagy röviden kihegyezett. A virágok viszonylag nagyok, 17-22 mm átmérőjűek, a négy (ritkábban öt) kerekded szirom sárgás- vagy barnászöld. A csüngő toktermés leggyakrabban négyélű, gömbölyded, éretten a sárgásbarnától a lilásrózsaszínen át a vörösbarnáig változik a színe. A magköpeny élénk narancsvörös.
A természetben Közép- és Nyugat-Himalájában, Burma és Vietnam északi részén, valamint Délnyugat-Kínában, a tengerszint fölött 1400-3300 méteres magasságban, erdőkben fordul elő.
Ősszel a levelei borvörösre, bíborszínűre vagy bordóra váltanak. Érdekes színű, vaskos termésfalú színes termése is fontos díszértéke. Szép, az örökzöldekre – kissé a kaméliákra – emlékeztető habitusú fácska nevelhető belőle. Emlékeztet a hússzínű kecskerágóra, de a levelei kisebbek, virágai pedig nagyobbak annál. Eredeti termőhelyük is különbözik. Talajban nem válogat, félárnyékban, napos helyen egyaránt jól érzi magát, különösebb gondozást nem igényel. Szoliterként vagy kisebb csoportokba ültethető, enyhébb éghajlatú területeken áttelelhet a lombja.

A **hússzínű kecskerágó** (*Euonymus carnosus*) lomhullató cserje vagy 8 méter magasra növő fa. Hajtásai, ágai erősek, simák, hengeresek, szürkészöldek vagy szürkésbarnák. A levéllemezek sötétzöldek, fényesek, vaskosak, bőrneműek, az örökzöld növényekére emlékeztetők, elliptikusak, vagy tojásdadok, ékvállúak, szélük sekélyen csipkézett, csúcsuk tompa vagy hirtelen kihegyezett. Bogernyő virágzatban nyíló számos virága 10-12 mm átmérőjű, négy kerekded szirma sárga, zöldessárga, barnás. A 1,5-2 cm átmérőjű, négyélű, csüngő toktermés kezdetben barna, sárgásvörös, éretten húsvörös vagy lilásrózsaszín. A magvak feketésbarnák, a magköpeny narancsvörös, nem borítja teljesen a magvakat. Május-júniusban nyílik, szeptembertől novemberig pedig az érő termései díszítik.
Közép- és Kelet-Kínában, illetve Japánban fordul elő természetesen, ahol a tengerszinttől 2000 méter magasságig erdőkben és ligetes helyeken él. A hozzá nagyon hasonló nagyvirágú kecskerágótól kisebb méretű virágai és szélesebb levelei különböztetik meg.
Legnagyobb díszértéke a késő ősszel élénkvörösre, bronzvörösre vagy bíborszínűre színeződő levélzete. Viszonylag nagy és szokatlan színű termései is nagyon mutatósak. Az egyik legkívánatosabb őszi növény a kertben, igényei és felhasználhatósága megegyezik a nagyvirágú kecskerágóéval.

A szarvaskecskerágó levelei keskenyek, viszonylag nagy virágai barnásak

A **szarvaskecskerágó** (*Euonymus cornutus*) 2-3 méter magas, lombhullató cserje. Ágai, hajtásai vékonyak, kecsesek, enyhén barázdáltak, szárazon barnák, szürkésbarnák. A levéllemez vékony, bőrnemű, szálas, hosszúkás vagy bambuszlevélre emlékeztető, a széle gyéren csipkézett. A 7-10 mm átmérőjű virágok 4-5 szirmúak, a kerekded szirmok barnásak, vörösesek vagy bordók. A 4-5 osztatú toktermések zöldesek, vöröslők, lilák, megszáradva sárgásbarnák, 4-5 keskeny, kb. 1 cm hosszú szárnnyal. A magvakat borító magköpeny élénkvörös. Áprilistól júniusig virágzik, termései augusztustól novemberig érnek és díszítenek.
A természetben Közép- és Délnyugat-Kínában, Északkelet-Indiában és Burmában él, 2200-4300 méter magasságban fekvő erdőkben.
Kecses alkatával, szép lombozatával, különleges alakú termésével kiváló díszérté-

kű. Talajban nem válogat, de szereti, ha nyirkosabb, jó vízgazdálkodású. Lassú növekedésű, különösebb gondozást nem igényel. Kis térigényű, vegyes szegélyágyakba (border), falak mellé, a kert kiemelt helyeire ültethető.

A **kocsányos kecskerágó** (*Euonymus sachalinensis*) 3-5 méter magas lombhullató cserje vagy kis fa. Ágai és hajtásai kissé bordásak, erősek, a rügyek feltűnők, hosszúak, hegyesek. A levéllemezek vastag papírneműek vagy vékonyabb bőrneműek, tojásdadok, közepükön a legszélesebbek, lekerekítettek vagy ékvállúak, kihegyezettek, a szélük fogazott. Párosan elágazó szerkezetű bogvirágzatában számos ötszirmú, 7-9 mm átmérőjű virág nyílik. A szirmok kerekdedek, halvány- vagy sárgászöldek, néha lilás árnyalattal.
A hosszú kocsányon csüngő, egy centiméteres, éretten kárminpiros, liláspiros toktermés közel gömbölyded, öt tompa bordával, magköpenye élénk narancsvörös. Április-májusban nyílik, szeptember-októberben színes terméseivel díszít.
Kiváló díszértékű kecses növény, egyenes törzsű kis fa is nevelhető belőle. Igénytelen, talajban nem válogat, szinte semmilyen fenntartást nem igényel. Ősszel halványsárgára, fehéresre, esetleg narancssárgára változik a lombozata. Lombhullás után mutatós, nagy rügyei is díszítenek. Szoliterként, cserjecsoportokba, cserjeszegélyekbe, félárnyékba vagy napra egyaránt ültethető.
Eredeti élőhelye Mandzsúria, Korea, Japán és az orosz Távol-Kelet, ahol vegyes lombos erdőkben, bozótosokban nő, 100-2700 méter tengerszint fölötti magasságban.

A **törpe kecskerágó** (*Euonymus nanus*) 1-2 méter magas szétterülő, sokágú cserje. Ágai, hajtásai vékonyak, merevek, négyélűek, zöldesszürke kérgűek, legyökerezésre hajlamosak. Apró, csaknem ülő levelei szálasak, szálas-lándzsásak, bőrneműek, rendszerint szórt állásúak, épek, kissé begöngyölt szélűek, tompa vagy kihegyezett csúccsal. Párosan elágazó, kecses virágzatában viszonylag kevés virág fejlődik ki teljesen. Az 5-6 mm átmérőjű virágokban a négy kerekded szirom barnászöld vagy vörösbarna. A tojásdad rombuszos toktermés 8-10 mm-es, négyélű, éretten rózsaszín vagy piros. Sötétbarna magjait csak részben takarja a narancsvörös magköpeny. Május-júniusban nyílik, szeptembertől novemberig érnek a termései.
Természetes élőhelye Észak-Kínától Közép-Ázsián át egészen Kelet-Európáig (Etelköz) terjed. A magasabban fekvő erdőktől és alhavasi cserjésektől az alföldi bozótosokig gyakran nagyon száraz élőhelyeken él.
Egészen kecses, különleges hatású növény, finom lombjával, különleges virágaival és érdekes terméseivel, bronzvörös őszi leveleivel egyaránt díszít. Tágtűrésű, kevés gondozást igénylő növény. A talaj kémhatása iránt nem igényes, száraz és nyirkosabb helyeken is jól fejlődik, jól tűri a városi körülményeket. Szoliterként vagy nagyobb foltokba, napos helyre és félárnyékba egyaránt ültethető.

A bemutatott lombhullató fajok talajokban nem válogatnak, még a meszesebbeken is jól fejlődnek, de legjobban a tápdúsakat, jó vízháztartásúakat kedvelik. Teljesen télállók. Fényre és félárnyékba, szoliterként, cserjeszegélyek, facsoportok szegélyébe, vegyes szegélyágyakba (border) ültethetők. A hússzínű és a nagyvirágú kecskerágó jól tűri a metszést és sövénynek is alkalmas. Alacsony fenntartási ráfordítással is könnyen tartható növények, vízigényük mérsékelt, rendszeres metszést nem igényelnek.

A kecskerágó-lisztharmat leginkább a kedvezőtlen feltételek között (túlságosan száraz, szennyezett levegőjű helyeken) sínylődő és legyengült egyedeket támadhatja meg. A rovarkártevők közül a fekete répalevéltetű és a kecskerágómoly okozhat gondot. Megjelenésükkor permetezni kell.
Érés utáni vagy tavaszi magvetéssel hidegágyban vagy a szabadban könnyen szaporíthatók. A magok elfekhetnek, ezért tavaszi vetéskor 8-12 hetes meleg, utána 10-16 hetes hideg rétegzést (stratifikáció) igényel. Nyár közepén szedett, 8-12 cm hosszú, félfás dugványokkal vagy novemberben eltelepített fás dugványokkal is sikeresen szaporíthatók. A cserjés fajok nyáron bújtathatók, de a gyökerezés igen lassú. Végleges helyre kerülés előtt legalább két év előnevelés ajánlott.
Valamennyi faj jól érzi magát a Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton. Házikertekben is megállják a helyüket, az E. grandiflorus nyugati faiskolákban sokfelé beszerezhető.
Jó szívvel ajánlom őket.

Kósa Géza

A szarvaskecskerágó felnyílt termésének keskeny szárnyai jellegzetesen visszahajlanak

FRÁTER ERZSÉBET FELVÉTELEI

A kocsányos kecskerágó őszi lombszíne világossárga vagy fehéres

A kocsányos kecskerágó zöldessárga virágai

A kocsányos kecskerágó hosszú kocsányon lógó felnyílt termései

A törpe kecskerágó rózsaszín termése és narancsvörös burkú magvai

A törpe kecskerágó különleges színű virágai

DIÓK és MOGYORÓK

Gesztenyével töltött pulyka, mogyorós csirke, diós kalács, marcipántorta, grillázs, gesztenyepüré, sós mandula... karácsony és újév körül gyakran kerülnek asztalunkra e drága, ünnepi ételek. Közös bennük, hogy alapanyagaik között szerepel valamilyen ízletes, olajos mag.

Az olajos magvak ősidők óta az emberiség fontos élelmiszer-alapanyagai. Mindegyikükről elmondható, hogy kalóriadús, olajokban, omega-6-zsírsavakban, fehérjében, rost- és ásványi anyagokban gazdag. Ugyanakkor az e magvakat termő növények származásuk, felépítésük és növénytani hovatartozásuk szerint rendkívül változatosak.

Nálunk a dió a magok királya, nélkülözhetetlen alapanyag a magyar konyhákban. A diófélék családjába tartozó **közönséges dió** (*Juglans regia*) a Balkán-félszigettől Kis-Ázsián át a Himalájáig és Közép-Ázsiáig honos, jó vízellátású talajokat, enyhe éghajlatot kedvelő, hegyvidéki fa. Régi kultúrfaj, a Római Birodalom idején terjedt el Európában. Latin nevét is a rómaiak istenéről, Jupiterről kapta (Juglans = iovis glans = Jupiter makkja). Mivel sokfelé elvadult és meghonosodott Délkelet-Európában, eredeti elterjedésének határa vitatott.

Magas, terebélyes fa. Nagy, összetett levelei megdörzsölve erősen illatosak. Allelopátiás hatásúak, vagyis olyan kémiai anyagokat tartalmaznak, melyek a talajba jutva gátolják az aljnövényzet fejlődését. Apró virágai szirom nélküliek, a porzós virágok hosszú, csüngő barkában, a termősek kis füzérben nyílnak. Csonthéjas termésének sima, zöld burka beérve megreped, s láthatóvá válik a barázdált, kemény csonthéj. Ennek belsejében van a nagy olajtartalmú, krémszínű mag, a „dióbél", melyet vékony, barnás maghéj burkol. Termésének mérete és a csonthéj keménysége fajtánként rendkívül változó.

A zöld diót cukorban vagy sóban, ecetben tartósítják, likőrt ízesítenek vele. A dióbelet nyersen és pirítva fogyasztják. A magjából sajtolt olajat étkezési célra és az illatszergyártásban is használják.

A dió leveléből forrázott teát bélhurut, magas vérnyomás, bélférgesség és bőrkiütések esetén alkalmazták. Régen a borosgazdák a dió levelének főzetével kezelték a hordókat. Hajtásával, termésével gyapjút és pamutot festenek és fapác is készül belőle. Kemény, szép rajzolatú fája értékes furnér- és bútoralapanyag. Jól megmunkálható, esztergálható, ezért fafaragások, intarziák, ütésállósága miatt pedig puskatus és sportszerek készülnek belőle.

Az amerikaiak kedvelt csemegéje, a **pekándió** (*Carya illinoiensis*) is a diófélék családjába tartozik, az USA középső és déli részén ősi honos. Magas (36 méteres), termetes koronájú, hosszú életű fa, ezeréves példányai is ismertek. Nagy levelének jellegzetessége, hogy sok (9-17), kicsi, lándzsás levélkéből összetett. Virága, füzérvirágzata a dióhoz hasonló felépítésű. Csonthéjas termése ovális, 3-6 cm hosszú dió. Bordás, barnára érő külső burka négy kopácsra nyílik fel, és láthatóvá válik a sima felületű, vékony, csonthéjas termés. Ebben rejtezik a nagy, sekélyen barázdált pekándióbél, mely magas zsírtartalmú, ásványi anyagokban és B-vitaminban gazdag, krémes állagú, édeskés ízű. Az őslakos indiánok széleskörűen használták, nagy cserekereskedelmi értéke volt. Ma már több mint 500 fajtája ismert. Elsősorban az USA déli államaiban termesztik nagy területen. Az északi tájakon inkább a kevésbé melegigényes, bőven termő **foszlókérgű hikoridiót** (*Carya ovata*) ültetik és fogyasztják, ez azonban nem kerül kereskedelmi forgalomba, így nálunk sem kapható.

Nemcsak a dióknak, hanem a **közönséges mandulának** (*Amygdalus communis*) is csonthéjas a termése, ám az másik családba, a rózsafélék közé tartozik, ahová a cseresznye, a barack és az alma is. A hasonlóságot leginkább a lombfakadás előtt nyíló, ötszirmú, fehér vagy rózsaszínű virágáról láthatjuk. Csonthéja vastag, kemény, de egyes fajtáknál vékony, könnyen törhető. Magja keserű

Magvak és aszalványok nagy választéka a jeruzsálemi piacon

A diót Perzsiában kezdték el termeszteni, ma is nagy népszerűségnek örvend

A pekándió zöld, majd barnára színeződő, húsos külső burkán négy borda fut végig, és megérve négyfelé nyílik

A mediterrán országokban a lágy, krémes belsejű, éretlen, zöld mandulát is árulják, befőttet és cukrozott gyümölcsöt készítenek belőle (Izrael, Jeruzsálem)

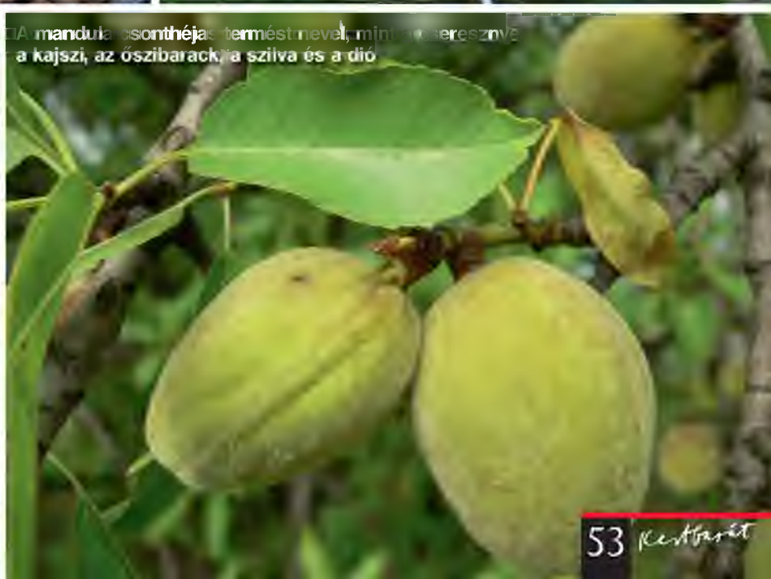

A mandula csonthéja a terméstől nevelt, mint a cseresznye, a kajszi, az őszibarack, a szilva és a dió

vagy édes, ehető. Édes, finom magjának súlya mintegy fele a kőmagénak. Nyersen, pörkölve, sózva és édes süteményekben egyaránt fogyasztják. A finomra őrölt mandulából és cukorból összegyúrt massza, a marcipán a Közel-Keletről származó édesség, mely színezve, ízesítve, formázva a cukrászat kimeríthetetlen, kedvelt nyersanyaga.
Nyugat- és Közép-Ázsiában honos, de Európában – főleg a Földközi-tenger mellékén – régóta termesztik, helyenként kivadul. A Római Birodalom idején került hozzánk, ma a dunántúli szőlőhegyek jellegzetes fája.

A dióval és a mandulával ellentétben a **szelídgesztenye** (*Castanea sativa*) termése nem csonthéjas, hanem négy kopáccsal nyíló makk, melyet merev, tüskés, világoszöld kupacs burkol. A bükkfafélék családjába tartozik, mint a bükk és a tölgyek. Nyugat-Ázsiában, Észak-Afrikában és Dél-Európában a mészkerülő lombos erdők fája. Hazai őshonossága vitatott, egyes vélemények szerint a Kárpát-medencében (Nagybánya, Szatmár megye) éri el legészakibb elterjedését, de mivel már a római korban is termesztették, eredeti élőhelyének határa ma nehezen állapítható meg.

Milyen termés?

A **makktermés** fásodó falú, egymagvú, száraz zárt termés. Fellevélből származó kupacs veszi körül, mely lehet sallangos, levélszerű, vastag, tüskés, kehelyszerű vagy zárt is. Ilyen termése van a mogyorónak és a gesztenyének.
A **csonthéjas** termés egymagvú, húsos zárt termés. Külső termésfala bőrnemű, középső termésfala húsos, többnyire lédús, belső termésfala csontkemény. Ez utóbbit a maggal együtt csontárnak, kőmagnak nevezzük. Ilyen termése van a diónak és a mandulának.

Robusztus törzsű, óriás termetű fa, a kérge szürkés, sima, majd sötétbarna, csavarvonalban bordázott. Nagy, fénylő sötétzöld levelei lándzsásak, szúrósan fogazott szélűek. Egy- vagy kétivarú, nyáron nyíló virágai hosszú, fölegyenesedő barkákban, a levelek hónaljában csoportosulnak. A barka nagy részét a porzós virágok foglalják el, és csak a füzér tövén láthatók az apró, zöldesfehér nőivarú virágok.
A gesztenyemag kedvelt finomság, sütve, főzve, sült pulyka töltelékébe, sültekhez, rummal ízesítve gesztenyepürének elkészítve felséges csemege. A rómaiak lisztet őröltek belőle, mely a légiós katonák fontos tápláléka volt az ókorban. Teáját asztma, szamárköhögés, hörghurut ellen isszák. Fája értékes, kemény és rugalmas, jól megmunkálható, bútor és hajó készítésére is használják.

A mogyoró is makktermést nevel, de nemzetsége a nyírfafélék családjába tartozik, azaz a gyertyán, a nyírek és az égerek rokona. A **közönséges mogyorót** (*Corylus avellana*) mindenki ismeri, hisz domb- és hegyvidékeinken, lombos erdőkben és erdőszéleken gyakori, fényigényes, szárazságtűrő cserje. Csomókban fejlődő, nagy makktermeséit – a mogyorókat – mélyen szeldelt, harang alakú, eleinte zöld, később barna kupacs övezi, de nem burkolja be őket teljesen, mint ahogy a szelídgesztenyénél láttuk.
Kultúrája nagyon régi, már az ókori Itáliában is fogyasztották a termését. Magas olajtartalmú magjából étolajat készítenek, őrölve süteményekhez és húsételekhez használják. Rugalmas vesszeiből valamikor sípobotot, horgászbotot, ostort, babkarót, a gyerekek íjat készítettek, kerítés- és kosárfonásra, nyalábba kötve tetőfedésre használták.

A földimogyoró csak a nevében mogyoró, sem életformájában (egyéves lágyszárú), sem terméstípusában (hüvelytermés), sem rendszertani hovatartozásában (pillangósvirágú) nem rokona a mogyorónak

Rokona, a **törökmogyoró** (*Corylus colurna*) magja is ehető és ízletes. Nem cserje, hanem 20-25 méter magasra növő, kúpos koronájú fa. Széles tojásdad, szíves vállú levelei nagyobbak a közönséges mogyoróénál. Vastag falú makktermését nagy kupacs burkolja, a sárgászöld kupacslevelek sűrűn mirigyszőrösek, ragadósak, szélük keskeny sallangokra szeldelt. Hegyvidéki erdőkben, száraz, homokos termőhelyeken, a Balkán-félszigeten és Kis-Ázsiában él.

Mogyorónak hívjuk, de nincs köze a közönséges mogyoróhoz a **földimogyorónak** (*Arachis hypogaea*), mely egészen rendkívüli termés. A pillangósvirágúakhoz tartozik, és a családra jellemző hüvelytermése van. Ez még nem lenne különleges benne, de az, hogy a föld alatt fejlődik ki, már figyelemreméltó furcsaság. A virágtengely termő alatti része a virágzás után megnyúlik, a talaj felé görbül, s a földbe nyomja a fejlődő terméseket.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Alacsony (20-60 cm-es), egyéves növény. Szögletes szára sűrűn elágazó, szőrös levelei párosan szárnyaltan összetettek, nagy pálháik keskenyek. A négy levélke jellegzetesen lekerekített csúcsú, tojásdad. Kocsánytalan, öntermékenyülő, sárga pillangós virágai a talaj közelében nyílnak. Hálózatosan bordás, fásodó falú hüvelytermése nem nyílik föl, 2-4 magját vörösbarna, papírvékony héj veszi körül.
Dél-Amerikában őshonos, a perui inkák termeszthették először. A földimogyoró a világ sok táján a legfontosabb olajos mag. Csak a szója fehérjetartalma magasabb nála. Magját – mely 44-60% olajat tartalmaz –, leginkább krémnek és olajnak dolgozzák föl. Trópusi piacokon nyersen árulják, az éretlen termést hüvelyestül is főzik, sózzák és így árulják. A keletázsiai konyha szívesen használja húsételekbe főzve. Nálunk leginkább pörkölve-sózva kedvelt.

Fráter Erzsébet

A diót nagy fajtaválasztékban árulják a perzsa piacokon (Irán, Kaszpi-tenger partvidéke)

A gesztenye makktermését merev, hosszú, elágazó tövisekkel teli világoszöld kupacs burkolja

A pillangósvirágúak családjába tartozó, egynyári földimogyoró levele és virága is mutatja rokonsági körét

A földimogyoró hüvelytermése különleges módon, a föld alatt érik be

A mogyoró botanikai értelemben nem csonthéjas termés, hanem makktermés

ÍZES KONYHA

Hogy ne legyen rajtunk úrrá a november ködös egykedvűsége, legyen a konyhánk színesebb! Sok alapanyagot érlelt nekünk a nyár, és most mind itt vannak karnyújtásnyira, frissen és ellenállhatatlanul: színes és vitaminban gazdag tökök, aranyló csonthéjasok, jó almák és dércsípte bogyók az erdőből.
Legyen minden tányér étel örömüzenet, amellyel ünneppé tesszük a szürkébe hajló mindennapok sorát, felejthetetlenné a vasárnapokat.

Halmos Monika

Tökös ravioli

Hozzávalók: 1 kg sütőtök, 4 evőkanál olívaolaj, 1 közepes vöröshagyma, 3-4 gerezd fokhagyma, 2 kisebb chili, só, 2 tojás, 35-40 dkg liszt, 10 dkg vaj, 5 dkg parmezán sajt

A tököt meghámozzuk, felkockázzuk. Tűzálló tálba vagy vaslábosba tesszük a felaprított vöröshagymával, fokhagymával és chilivel együtt. Megsózzuk, olívaolajjal meglocsoljuk és összekeverjük. Lefedve előmelegített sütőbe tesszük és 190 °C-on kb. 1 óra alatt megsütjük.
2 tojásból, 2 evőkanál vízből 35-40 dkg liszttel közepesen kemény tésztát gyúrunk, és amíg a tök hűl, addig fóliába csomagolva pihentetjük. A kihűlt tököt összetörjük vagy botmixerrel pépesítjük és habzsákba töltjük. A tésztát vékonyra nyújtjuk, kb. 8 cm átmérőjű korongokat szúrunk ki belőle. Minden korongra tölteléket nyomunk, majd a tésztát félbehajtjuk, a széleit lenyomkodjuk egy villa segítségével. Lisztezett deszkán 10-20 percig pihentetjük, majd megfordítjuk, hogy a másik fele is ugyanennyi ideig szikkadjon. Forrásban lévő bő, sós vízben 3-4 percig főzzük, majd szűrőkanállal kiemelve, olvasztott vajban megforgatjuk. Azon forrón, máris tálaljuk. Reszelt parmezánnal megszórva kínáljuk.

FOTÓ: VASS ANDRÁS, RÓZSAKUNYHÓ

Mogyorókrém és csokis diókrém

MOGYORÓKRÉM

Hozzávalók: 25 dkg mogyoró, 12 dkg méz, 0,5 dl hidegen sajtolt olaj

A mogyorót leforrázzuk, majd a magokat borító barna héjat eltávolítjuk. Aprítógépbe tesszük, és finomra daráljuk. Hozzáöntjük a mézet, az olajat és 1-2 percig tovább keverjük, hogy lágy pép legyen belőle. Nem baj, ha vannak benne apró mogyoródarabkák! Máris üvegbe tölthetjük.

CSOKIS DIÓKRÉM

Hozzávalók: 25 dkg dió, 12 dkg méz, 0,5 dl hidegen sajtolt olaj, 5 dkg étcsokoládé

A diót szárazon illatosra pirítjuk, majd finomra daráljuk. Aprítógépbe tesszük, hozzáöntjük a mézet, az olajat és a gőz fölött megolvasztott étcsokoládét is. 1-2 percig keverjük, amíg lágy krémmé áll össze. Széles szájú üvegbe töltjük.

Sültalma-hab csipkebogyókrémmel

Hozzávalók: 40 dkg dércsípte csipkebogyó, 3 evőkanál méz
Az almahabhoz: 4 alma, 4 tojásfehérje, 1 evőkanál méz, csipetnyi őrölt fahéj

A csipkebogyót megtisztítjuk, majd kevés vizet aláöntve puhára pároljuk. Szitán áttörjük, így a benne lévő szőrök és magok nem kerülnek a krémbe. A sűrű gyümölcspépben elkeverjük a mézet. Az almákat forró sütőben addig sütjük, míg a héjuk megreped. Meghámozzuk, majd a húsukat összetörjük. A tojásfehérjéket kemény habbá verjük, óvatosan beleforgatjuk a mézet, az almapépet, fahéjjal ízesítjük. Az almás habot a csipkebogyókrémmel váltakozva üvegpohárba rétegezzük. Behűtve kínáljuk, egy-egy darabka florentin társaságában.

Florentin

Hozzávalók: 15 dkg dió, 15 dkg barna cukor, 1 dl tejszín, 12 dkg aszalt gyümölcs, 5 dkg vaj, 1 evőkanál búzakeményítő, 0,5 dl rum

A diót és az aszalt gyümölcsöt nem túl finomra daráljuk. Nagyobb lábosba szórjuk, hozzáadjuk a barna cukrot, a tejszínt, a vajat és a búzakeményítőt, majd lassú tűzön, szüntelenül kevergetve fölmelegítjük. Ha a cukor elolvadt, a sűrű masszát lehúzzuk a tűzről. Felforralni nem szabad! A masszából rumba mártott kiskanállal féldiónyi halmokat teszünk sütőpírral borított tepsire, egymástól távol: egy nagy tepsibe 12-15 dbot. Előmelegített sütőben 170 fokon addig sütjük, amíg a széle szép aranybarnára sül.

Természetesen ADVENTI

Környezetünkben számos, az adventi-karácsonyi virágdísz készítéséhez fölhasználható anyagot találunk. A virágkötők is használják ezeket a természetben föllelhető alapanyagokat, például mohaféléket, zuzmókat, fakérgeket, hajtásokat, ágakat, leveleket, tobozokat. Izgalmas kellék lehet a fák termése, kövek, kavicsok, és szinte minden, amit a természet kínál. Adventi virágkötészeti kiállításon láttuk ezeket az ötletes megoldásokat.

1 Hulladék fából készült Szép Klarisa dísze. A fahasíték-darabokból kialakított koszorú gubaccsal, fagyönggyel és szarvasaganccsal vált izgalmassá

2 Koncser Éva jeges, fagyos tájat utánzott. A zselatinnal fényessé tett alkotásról könnyen a fagyos állapot jutott az eszünkbe. Kenderkóccal, vattával, zsinórral varázsolta elénk a téli táj elemeit

3 Nagy Tamás ágakból készítette a koszorúalapot, a négy gyertya közti területet sok természetes anyaggal díszítette, az üveg gyertyatartók köré pedig tollakat ragasztott

4 Kézdi Krisztina álló adventi díszében a „koszorú" oldalát termésekkel, tobozokkal díszítette

5 Rónai Beatrix fenyőfakéregből építette föl az adventi koszorú alapját, majd különböző anyagokkal, élő növényekkel, ágakkal, tobozokkal töltötte ki. Mintha a természet kis darabját látnánk

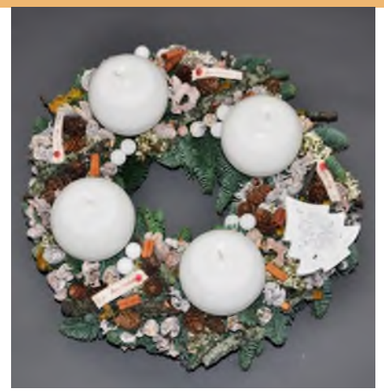

KOSZORÚK, ASZTALDÍSZEK

Az adventi vasárnapokkal megkezdődik a karácsonyi készülődés. Tóth György mestervirágkötő egyszerű, ám igényes alkalmi munkákat készít sárisápi virágüzletében.

Kössünk virágot!

KARÁCSONYI KÉSZÜLŐDÉS

A szlovák virágkötők szeptemberben, Pöstyénben rendezett Victoria Regia virágkötészeti versenyének egyik témája az adventi koszorú volt, ezzel jócskán megelőzték az adventi, karácsonyi időszakot. A szlovák és cseh virágkötők kevés kelléket használhattak, főként a természetben megtalálható anyagokból állították össze modern adventi díszeiket.

1

2

3

1 Régi ötlet, újszerű megoldás – ez Jarek Kokes alkotásának mottója. A koszorú minden darabját forró viaszba mártotta, majd egymáshoz rögzítette, ezzel fagyos téli tájat idézett

2 Mario Maska fehérre vagy ezüstre fújt aszparáguszhajtásokkal, fehér tobozokkal, iszalag-termésindákkal és kellékekkel varázsolt deres tájat. A gyertyák alá drótból készített tartót

3 Klára Franc Vavriková gyertya helyett üveg mécsestartókat használt

4 Milos Scasnovic hagyományos adventi koszorúját halványlila színekkel gazdagította. Az élő növények (Echeveria) jól kiemelik a koszorútestet, a szép gyertyák pedig elegáns megjelenést kölcsönöznek az alkotásnak

5 Rebeka Elzerová a kedvenc színeire hangolta zuzmóval letűzött, száraz növényi részekkel és mézeskaláccsal díszített adventi koszorúját

6 Patrik Komár sokféle örökzöld növény hajtásából, termésekből, ágakból készített adventi koszorút, amit karácsonyi üveggömbökkel és más díszekkel tett ünnepivé. Az egyszerűen „másolható” összeállítás az adventi vasárnapok és a karácsony elegáns dísze lehet

4

5

6

Alkalmi DÍSZEK

Marosi Andrea mestervirágkötő elérhető árú, látványos virágdíszeket készít.

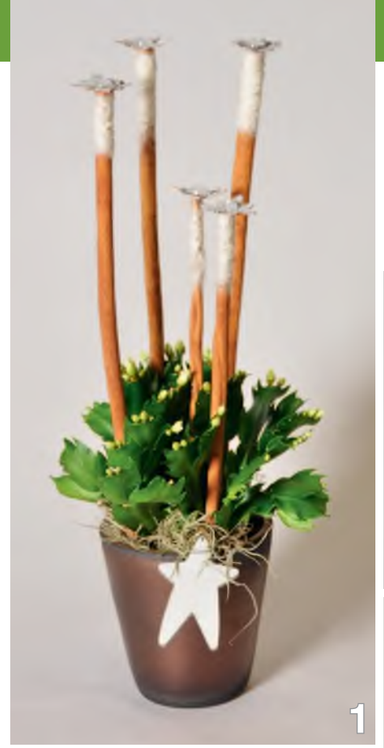
1

1 A cserepes karácsonyikaktusz mellé betűzött és díszített fahéjrudak kellemes illatot árasztanak

2 Az adventi koszorún különböző örökzöldeket és díszítő elemeket láthatunk

3 Tartós, kemény szövetű leveleket felfűzve szép ajtódíszt készíthetünk

4 Szív alakú dísz tobozból, száraz termésekből és növényi részekből

5 Díszalmából, fenyőágból és fagyöngyből készített tál

6 Tartós dísz tobozból és csipkebogyóból

2

3

4

5

6

HERBÁCIÓ
a népi gyógyreceptek magazinja, immár 11 éve!

Megjelent a Herbáció magazin legújabb száma, és már kapható a HerbációPlusz különszám is "Tisztítókúrák, méregtelenítés" alcímmel!
Keresse a nagyobb újságárusoknál, és a Postákon!
Rendeljen szeretteinek Karácsonyra Herbáció előfizetést, vagy Herbáció ajándékcsomagot!
www.herbacio.hu Tel.: 0630 437 8900

Elegáns, tartalmas szakácskönyvek, melyek nem hiányozhatnak az ínyencek és a kertbarátok polcáról! Minden, ami ehető virág!
Megrendelhető:
www.rozsakunyho.hu • info@ehetovirag.hu
+36-30-9647144

Fizessen elő most!
A magyar állami erdészeti részvénytársaságok lapja

Magyar Mezőgazdaság Kft. , 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, fax: 06-1-470-0410
E-mail: rimoczi.iren@amierdonk.hu, www.amierdonk.hu

Megrendelőlap

Megrendelem A mi erdőnk című lapot
..... példányban az alábbi címre:
Megrendelő neve: .....
Megrendelő címe: .....
.....
Számlázási név: .....
Számlázási cím: .....
.....

Időtartam: ☐ 1 évre 2 500 Ft

Fizetés módja: ☐ csekk ☐ átutalás

.....
aláírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2. címre, vagy előfizethető az ország bármely postáján, és a hírlapkézbesítőknél, valamint e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, és a 06-80-444-444-es telefonszámon. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásakor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

FÜVÉSZKERT

1083 Budapest, Illés u. 25.
(+36)-(1)-210-1074 (belépőjegyek és egyéb árak, porta)
(+36)-(1)-314-0535 (iroda)
www.fuveszkert.org

A kert november 1-jétől március 31-ig a téli nyitva tartás szerint látogatható, minden nap 9-16 óráig.

NEMZETI BOTANIKUS KERT

Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.
www.botanikuskert.hu

November 1-jétől március 31-ig a Nemzeti Botanikus Kert reggel 8 és délután 16 óra között tart nyitva, jegyeket 15:30-ig adnak ki.
A szokásoshoz képest változás, hogy az állandó kiállítások (Berkenyeház, Karbonház) és az üvegházak közül az Orchidea- és bromeliaház, és a Trópusiház is látogathatók télen, 15:45-ig (pénteken 13:15-ig).
Hétfőnként a kert látogatható, az állandó kiállítások és az üvegházak zárva tartanak.
A Kaktusz- és pozsgásház télen zárva tart.
Az üvegházak a bennük folyó munkáktól függően időszakosan bezárnak, erről aktuális értesítés a portán, a honlapon és a facebookon érhető el.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

Budapest, Városliget,
Vajdahunyadvár
www.mmgm.hu
(+36)-(1)-422-0765
(+36)-(1)- 363-2698

Az idén megnyílt a látogatók előtt a Magyar Mezőgazdasági Múzeum két különleges látványossága, a Kaputorony és az Apostolok tornya. A Kaputorony vezetés nélkül látogatható és minden nap 9–20 óra között tart nyitva; az Apostolok tornyába csak idegenvezetővel lehet felmenni, a túrák keddtől vasárnapig 10–16 óra között óránként indulnak.

November 22-én, vasárnap és december 12-én, szombaton a múzeum saját rendezésű, állandó és időszaki kiállításaira díjtalan a belépés a 26 év alattiaknak, továbbá a 18 év alatti gyermekeket kísérő személyeknek (legfeljebb 2 hozzátartozónak).

SZENTENDREI SZABADTÉRI NÉPRAJZI MÚZEUM

www.skanzen.hu
(+36)-(26)-502-537

November 7-től a téli nyitva tartás lép életbe, a Skanzen hétvégente, szombaton és vasárnap látogatható, 10 és 16 óra között.

A Néprajzi Látványtár karbantartási munkálatok miatt zárva tart.

FŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT

www.zoobudapest.com

A téli hónapokban is a hét minden napján nyitva tart, 9–16 óráig. November 30-ig még tart a Nyugdíjashónapok, melynek keretében a nyugdíjas-igazolással rendelkező vendégek 1000 forintért válthatnak belépőt a hét bármely napjára.

December 4-6. Flora Kecel
(virágkötészeti verseny)
Kecel
Tel.: (06)-(78)-420-200
www.kecel.hu

A Kertbarát Magazin idei 9–10-es számában megjelent előfizetési akció nyertesei, akik egyenként 2000 Ft-os Oázis vásárlási utalványt kapnak:

Szabó Cserbar Sarolta, Nagykovácsi; Halvakszné Csóra Katalin, Budapest; Fekete Zoltánné, Napkor; Nagy Ildikó, Törökbálint; Hangyási Sándor, Budapest; Németh Mária, Mende; Csépány Zoltánné, Érd; Győrné Horváth Ilona, Érd; Hlogyik Zsuzsa, Tatabánya; dr. Nagy Vitold, Budapest; Nyikos Gábor, Babót; Soltész Attila, Felsőpakony; Földiné Kovács Klára, Pomáz; Kerekes László, Bátonyterenye; Tisza Andrásné, Budaörs; dr. Hajós Endre, Budapest; Bartos Gézáné, Budapest; Szerecz János, Piliscsaba; Egeresi László, Körösladány; dr. Fülöp Renáta, Veszprém; Fischer Imre, Győrszemere; dr. Pomázi Ferenc, Gyula; Szakács Tünde, Fábiánháza; Szűcs Rita, Törökbálint; Fodor Viktória, Szekszárd. Gratulálunk a nyerteseknek!

Előfizetési megbízás
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkézbesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a (06)- (80)-444-444-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
Kérjük olvashatóan töltse ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 2880 Ft

Név:
Cím:
Kelt: év hó nap
aláírás

Kertbarát notesz

Magyar Orchidea Társaság
www.orchideatarsasag.hu

Írisz-kedvelők Magyarországi Egyesülete
Balogh István Kálmán,
6400 Kiskunhalas,
Bocskai u. 6.

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület
kozpont@pozsgasgyujtok.hu
4078 Debrecen,
Haláp tanya 93.
www.kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu

Egyetemi Bonsai Club
www.bonsaiclub.hu

Óbudai Bonsai Egyesület
www.obudaibonsai.mindenkilapja.hu
obudaibonsai@freemail.hu

Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége
www.kertszovetseg.hu
1113 Budapest,
Villányi út 70.
Tel.: (+36)-(1)-470-0411

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
www.mme.hu
mme@mme.hu
1121 Budapest, Költő u. 21.

MAKEOSZ, Magyar Kertépítő és Fenntartó Vállalkozók Országos Szövetsége
www.makeosz.hu
info@makeosz.hu
1149 Budapest,
Villányi út 35–43.
Tel.: (+36)-(20)-557-1196

ZÉOSZ, Zöldtetőépítők Országos Szövetsége
www.zeosz.hu
info@zeosz.hu
Tel.: (+36)-(1)-482-6333

Szöllősiné Irén székesfehérvári olvasónk kertjében nevelt balkonnövényeiről és kerti taváról küldött felvételeket. A sok száz darabos növénygyűjteményben januártól decemberig találunk virágzókat, közöttük sok különlegességet, mint például az argentin pillangófát *(Caesalpinia gilliesii*), a sárga nyalókavirágot *(Pachystachys lutea),* a kapribogyót *(Capparis spinosa)*, a vörösödő végzetfát *(Clerodendrum bungei),* ólomvirágot *(Plumbago piramis),* vagy murvafürtöt *(Bougainvillea).* Azt írja, a hatalmas gyűjtemény öntözésére nyáron 150-180 liter vizet használ naponta, de így is előfordul, hogy az esti öntözést követően másnap délutánra meglankad egy-egy növény.

Kapribogyó

Sárga nyalókavirág

Argentin pillangófa

Kerti tó

Nagy Istvánné olvasónk egyik gyengélkedő fájáról küldött felvételt. A néhány évvel ezelőtt a házuk elé, forgalmas helyre ültetett hársfa sajnos nem érzi jól magát, a törzsén szürkésfehér apró gombatermőtestek jelentek meg. Kíváncsi, hogy mit tehet a fa érdekében, menthető-e még a növény?
A kép alapján nem deríthető ki, vajon mi okozhatta a fa végzetes megbetegedését. Elképzelhető, hogy motoros fűkaszával sértették meg a törzs alsó részét, ami utat nyit a kórokozók megtelepedésének, vagy az útsózás, légszennyezés, vízhiány miatt gyengült le a fa.
A fa törzsén a hasadtlemezű gomba *(Schizophyllum commune)* termőtestei láthatók, ami az élő, gyengült, sérült fák lebontója, egészséges, jó erőben lévő fát sohasem támad meg. Fajokban nem válogat, mindenhol fellép, ahol „áldozatot" talál. Városainkban általánosan jelen van, a gomba termőtesteiből tömegesen kerülnek a légtérbe a spórák, amik

belélegezve, az emberi szervezetbe jutva betegségeket (pl. tüdőgyulladást) okozhatnak. De csak akkor következik be légúti betegség, ha nem működik megfelelően a szervezet immunrendszere. A beteg, sérült fákat sajnos el kell távolítani, és meg kell semmisíteni, el kell égetni. Nem szabad megvárni a teljes pusztulást és száradást, a lebontó hasadtlemezű gomba tömeges fellépését.

Könyvajánló

Modern virágkötészet

A Cser Kiadó gondozásában megjelent könyv csodálnivalóan új, modern, különleges kompozíciókat mutat be. Újszerűségük mellett az egyszerűségük is meglepő. Minden egyes munkát részletes leírás és lépésről lépésre fotók kísérnek, így a virágkötészetben kevésbé vagy egyáltalán nem jártas olvasók is bátran hozzáfoghatnak a díszek elkészítéséhez. Külön érdeme a könyvnek, hogy évszakok szerint ajánl kipróbálásra érdemes virágdíszeket, így például tavaszra lebegő koszorút, húsvéti kosarat, fészekcsokrot és anyák napi szívet, nyárra tarka fejkoszorút, tölcsércsokrot, őszre tobozkuglófot, gyümölcsös kosarat, télre pedig újragondolt adventi koszorút, vagy karácsonyfa-helyettesítő díszt.

Rejtvény

Az itt felsorolt szavak ELLENTÉTÉT függőlegesen írja be a hálóba, és olvassa össze a felső sorban azok kezdőbetűit! A szavak nem a beírás sorrendjében vannak feltüntetve.

A megfejtés egy kelet-ázsiai örökzöld, bokros növény, amely a teafélék családjába tartozik. Csillogó, sötétzöld, bőrszerű levelei hasonlítanak leginkább a teanövényekhez. Nagy, elegáns, fehér, rózsaszín vagy piros virágai korán tavasszal nyílnak.

ALACSONY, ÉBRENLÉT, BEFEJEZETLEN, FIATAL, DAGÁLY, NAPPAL, FENN

www.spuri.hu
Szonikus madárriasztó
A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erőművek, repülőterek stb.
Forsi Elektronikai Kft., 2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

A megoldást küldje be címünkre! A helyes megfejtést beküldők között **egy nyertes részére könyvet** sorsolunk ki.
Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294. Beküldési határidő: 2016. január 15.
A Kertbarát Magazin szeptember–októberi számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet *Képes Anna* nyíregyházi olvasónk nyerte.

Kérdéseiket, ötleteiket, javaslataikat és észrevételeiket továbbra is várja a szerkesztőségben: Algeier Wendy, algeier.wendy@kerteszetesszoleszet.hu.

A Kertbarát Magazin legközelebbi száma január 22-én jelenik meg.

Postacímünk: Budapest, Postafiók: 294, 1591
Faxszámunk: 273-2285
E-mail címünk: szerkesztoseg@kerteszetesszoleszet.hu

spuri.hu Rágcsálóriasztók

Szabaduljon meg hívatlan vendégeitől!

– egér, patkány
– nyest, pele, görény
– vakond
– kullancs, bolha
– galamb, seregély

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

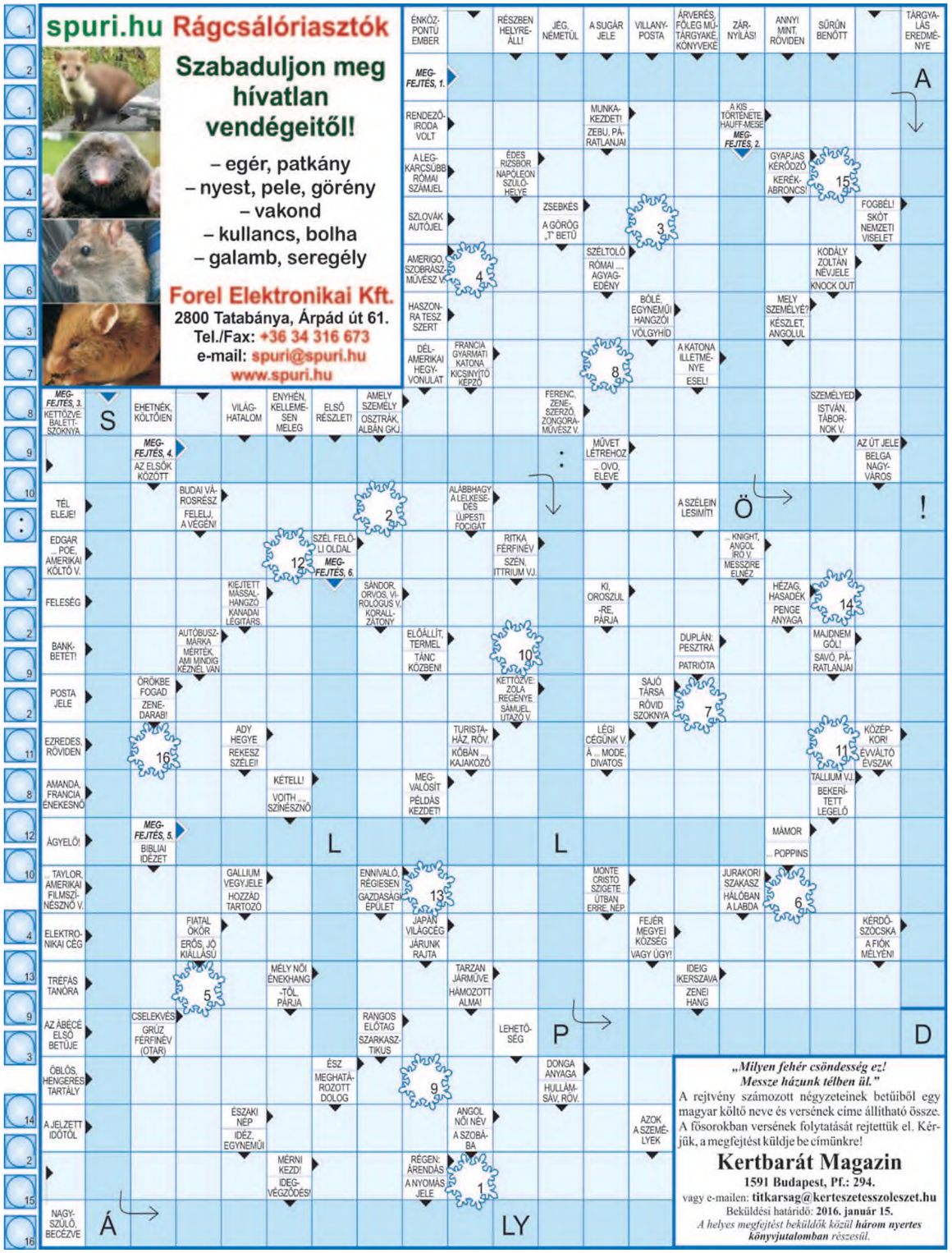

„Milyen fehér csöndesség ez!
Messze házunk télben ül.”

A rejtvény számozott négyzeteinek betűiből egy magyar költő neve és versének címe állítható össze. A fősorokban versének folytatását rejtettük el. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre!

Kertbarát Magazin
1591 Budapest, Pf.: 294.
vagy e-mailen: **titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu**
Beküldési határidő: **2016. január 15.**
A helyes megfejtést beküldők közül ***három nyertes könyvjutalomban*** *részesül.*

Szeptember–októberi számunk megfejtése: Csanádi Imre: Búcsúzva köszöntő
„..., megy a nyár, a nevetős, / komolykodva jön az ősz, / csillámló derekkel, / sárga levelekkel, / szőlővel, mosolygóval, / fűre koccanó dióval.”
A felajánlott könyveket Bánné Tuboly Andrea veszkényi; Vágvölgyiné Betkó Judit budaörsi; Varga László tatabányai rejtvényfejtőinknek postázzuk.

MAGOT KÜLDÜNK

AZ AMERIKAI VIRÁGSOM

Sokan ismerik erdei kirándulásokról a kora tavasszal, még a lombfakadás előtt sárgán viruló, s őszre fanyarkás ízű, piros terméseket érlelő húsos somot (Cornus mas). Észak-amerikai rokonával, az amerikai virágsommal, más néven virágos vagy pompásvirágú sommal viszont már ritkábban találkozhatunk. Elsősorban hazánk savanyú talajú vidékeinek kertjeiben ültetik.

Az amerikai virágsom – tudományos nevén *Cornus florida* – a tavasz végi és az őszi időszak egyik legszebb bokra, kisebb fácskája. Hazája Észak-Amerika, ahol üde talajú erdőkben akár 10 méter magas, terebélyes, sűrűn ágas fává is fejlődhet. Hazánkban inkább csak 4-5 méter magas cserjeként ismerjük. Fiatal hajtásai zöldek, lekopaszodók, sokszor hamvasak, télre azonban a vesszők kérge többnyire barnává válik.

Tojásdad, széles-tojásdad levelei a somok nemzetségére jellemzően keresztben átellenesen állnak, ép szélűek, 7-15 cm hosszúak. A színi oldaluk üde, zöld, kopasz, a fonákuk – a fehéres színű, jól kivehető, 6-7 szőrözött levélérpár kivételével – ugyancsak kopasz. Ősszel hihetetlen színpompába öltözik a bokor, a levelek élénk skarlátpirosra, rózsaszínre vagy liláspirosra színeződnek, felejthetetlen látványt nyújtva.

Az amerikai virágsom májusi virágzása is megkapóan mutatós. Az apró, négytagú, zöldes vagy sárgás virágok valójában szinte jelentéktelenek, alig 12 mm széles, fejecskeszerű ernyőkbe rendeződnek. A virágzatokat sziromlevelekre emlékeztető módon négy, többnyire hófehér, néha rózsaszínes fellevél öleli körül. Innen kapta a növény a virágsom elnevezést, hiszen a felleveles virágzatok valódi virágnak tűnnek, közelebbről megvizsgálva azonban jól láthatók a botanikai jellegzetességek, a fejecskevirágzat és a fellevelek. Egyes fajtáknál a murvalevelek rózsaszínűek vagy piroslók, például a *'Cherokee Chief'* fajtánál borvörös árnyalatúak, nagyon mutatósak.

Az elvirágzást követően bogyóra emlékeztető, hosszúkás-tojásdad, 1-2 cm hosszú, fénylő piros csontártermések csokrai díszítik a növényt. A terméshús többnyire egyetlen, 2-3 mm hosszú, lapos magot rejt.

Humuszban gazdag, mélyrétegű, s lehetőleg savanyú kémhatású, mészmentes talajt, napos vagy félárnyékos fekvést kedvel. Mindenképpen magányosan telepítsük, hogy virágpompája, őszi lombdísze jól érvényesüljön.

Sütöriné Diószegi Magdolna

SAVANYÚ TALAJBA

Az amerikai virágsomot magvetéssel, illetve dugványozással is szaporíthatjuk. A szeptember végére, október elejére érő termésekből nyomkodjuk ki, vagy vizes áztatás után egyszerűen mossuk ki a magokat. Ezt követően azonnal kisebb ládában vagy rekeszben, esetleg cserépben nyirkos homok közé keverve rétegezzük őket, ügyelve arra, hogy a közeg ne száradjon ki. Legegyszerűbben a szabadban, az erkélyen vagy a kertben, némi lombtakarás alatt helyezhetjük el a rétegzett magokat. A rétegezés a magok tavaszi, vetés utáni kelését segíti, nélküle a mag gyakran nem kel ki a vetést követően, esetleg még egy évet is várni kell a csírázásig, ezt nevezik a szakemberek elfekvésnek. A magokat tavasszal a szabadba vagy nagyobb szaporítótálcába, esetleg cserépbe vessük el, mindenképpen savanyú talajba, s ekkor már jó esélyel kicsíráznak. A vetés mélysége közel 2 cm legyen. Az amerikai virágsom lassú növekedésű faj, a kikelő magoncok gyengén indulnak fejlődésnek, ezért legyünk türelemmel.

MŰHELYFOTÓK

A magkérő leveleket a BCE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék címén, 1518 Budapest, Pf.: 53, Sütöriné dr. Diószegi Magdolna várja. A 105 forinttal fölbélyegzett válaszborítékra írják rá: „Magot küldünk”.

Karácsonyfa a legjobb áron!

Az Oázis Kertészetben vásárolt vágott fenyőfa árából méterenként 1000 Ft levásárolható!*

**Lucfenyő 1990 Ft-tól,
Nordmann fenyő 5990 Ft-tól,
Ezüstfenyő 3990 Ft-tól!**

Válogatott, gyönyörű fenyőfajták jó áron! Csodás karácsonyi díszek, dekorációk és ajándéktárgyak legnagyobb kínálatából az Oázis Kertészetben válogathatsz! Nálunk még élő fát is kölcsönözhetsz! Ünnepi tippek és trendek: www.oazis.hu!

*Vásárlónk a meghirdetett vágott fenyő vásárlása esetén - a méretkategória felső határának megfelelően - méterenként 1000 Ft-ról kap vásárlási kupont. A kupon 2015. december 27. és 2016. január 31. között váltható be, legalább 1000 Ft-os - kuponértéken felül fizetett - vásárlás esetén. Egy vásárlási alkalommal egy kupon váltható be. A kupon nem váltható be az akciós és leértékelt termékekre, valamint az áruházban megjelölt termékcsoportokra. A megjelölt termékcsoportok áruházanként eltérhetnek egymástól. Az akció további részleteiről honlapunkon olvashatsz, a részletes levásárlási szabályzatot áruházainkban is megtalálod. Egyes fenyőméretekből hamar hiány alakulhat ki, ezért javasoljuk, hogy ne hagyd utolsó pillanatra a favásárlást!

OÁZIS KERTÉSZET

Kertészeti áruházaink szerte az országban: Ajka Ipari Park, északi szektor; **Budakeszi** Szőlőskert Ipari Park (a Tesconál) **Budapest - Pasarét** Zilah u. 6; **Budapest - Kőbánya** Kőbányai út 47; **Budapest - Rákosszentmihály** Szlovák út 15; **Budapest - Soroksár** Helsinki út 80; **Cegléd** Külső- Jászberényi út 2; **Csopak Mini** Kossuth Lajos u. 15; **Diósd** Diófasor u. 19. (Az Intersparnál). **Hajdúnánás Mini** Szabadság u. 50; **Jászberény** Nagykátai út 17· **Keszthely** Semmelweis u. 2; **Mohács** Pécsi út (Ipari Park); **Monor** 4-es főút 32. km; **Nyiregyháza** Korányi Frigyes út 204; **Orosháza Mini** Székács József u. 61; **Szeged Alkony** utca 3; **Székesfehérvár** Holland fasor 1; **Szolnok - Szajol** 4-es főút 108. km. **Tatabánya** Erdész u. 39. (A Dózsakertben) **www.oazis.hu**